

CULTUURRAAD
VOOR DE
NEDERLANDSECULTUURGEMEENSCHAP

ZITTING 1972-1973

Nr. 5

HANDELINGEN

Vergadering van dinsdag 27 maart 1973

INHOUDSOPGAVE

BERICHTEN VAN VERHINDERING

Afwezig met kennisgeving, blz. 138

**ONTWERPEN EN VOORSTELLEN
VAN DECREET**

Indiening en verzending, blz. 138

VRAAG (Rgt. art. 52)

Mondelinge vraag van de heer De **Facq** tot de Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden over de rechtsgeldigheid van de beslissingen van algemeen beleid, getroffen door de Raad van Beheer van de B.R.T. na het beëindigen van zijn mandaat op 31 december 1972, blz. 138

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

Mondelinge vraag (Rgt. art. 52) van de heer Elaut: verdaging, blz. 139

**MEDEDELING VAN DE REGERING
BETREFFENDE HET ALGEMEEN BELEID
INZAKE ONDERWIJS**

— VOORTZETTING VAN DE BESPREKING

Sprekers: de heren **Boel, Mesotten, Flamant, Van Geyt, Coens, Bascour, Swaelen**, blz. 139

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

Mededeling van de Voorzitter, blz. 158

**MEDEDELING VAN DE REGERING
BETREFFENDE HET ALGEMEEN BELEID
INZAKE ONDERWIJS**

— VOORTZETTING VAN DE BESPREKING

Sprekers: de heren **Vermeylen, Bourgeois**, de heer Calewaert, Minister van Nationale Opvoeding, de heer **Coppieters**, blz. 158

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

Mededeling van de Voorzitter, blz. 170

VRAGEN (Rgt. art. 51)

Schriftelijke vragen en antwoorden, blz. **170**

**VOORZITTERSCHAP
VAN DE HEER R. VANDEKERCKHOVE
VOORZITTER**

De heer **A. Van Hoorick**, Secretaris, neemt plaats aan het Bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

De vergadering wordt geopend om 14 u. 02.

BERICHTEN VAN VERHINDERING

Afwezig met kennisgeving :
de heer Elaut, ziek;

de heer Tanghe, buitenslands (Raad van Europa);
de heren Hendrickx, Van den Eynden, buitenslands;
de heren De Beul, Maes, Temmerman, F. Van der Elst, Van Mechelen, ambtsverplichtingen.

**ONTWERPEN EN VOORSTELLEN
VAN DECREET**

Indiening en verzending

De volgende ontwerpen en voorstellen van decreet werden ingediend en naar de bevoegde commissies verzonden.

Ontwerpen van decreet houdende de begroting van de Culturele Zaken van de Nederlandse cultuurgemeenschap voor het begrotingsjaar 1973 :

Sector Nederlandse Cultuur – nr. 4-I/1

Bij toepassing van artikel 47, nr. 2 van het Reglement werden de artikelen van dit ontwerp van begrotingsdecreet naar de volgende commissies verzonden :

Commissie voor jeugdbeleid, permanente vorming en sport;

Commissie voor onderwijs ;

Commissie voor taalwetgeving en taalbescherming;
Commissie voor culturele promotie en het cultureel patrimonium ;

Commissie voor radio en T.V.

Sector Middenstand – nr. 4-III/1

Sector Verkeerswezen – nr. 4-IV/1

Sector Volksgezondheid en Gezin – nr. 4-V/1

Sector Landbouw – nr. 4-VI/1

Sector Openbare Werken – nr. 4-VII/1

Verzonden naar de Commissie voor de begroting,

Ontwerp van decreet betreffende de benoeming van de leden van de Raad van Beheer van het Uitzendingsinstituut „ Belgische Radio en Televisie, Nederlandse uitzendingen” – nr. 85/1.

Verzonden naar de Commissie voor radio en T.V.

— Voorstel van decreet van de heer **De Keersmaeker** tot oprichting van een volksmuseum voor de geschiedenis van de techniek – nr. 82/1.

Verzonden naar de Commissie voor culturele promotie en het cultureel patrimonium.

— Voorstel van decreet van de heer **Boel** betreffende de opleiding van de culturele en maatschappelijke animatoren – nr. 83/1.

Verzonden naar de Commissie voor onderwijs.

— Voorstel van decreet van de heer **Bascour** tot erkenning van het Staatsdomein van Gaasbeek als wetenschappelijke instelling – nr. 84/1.

Verzonden naar de Commissie voor culturele promotie en het cultureel patrimonium.

VRAAG (Rgt. art. 52)

Mondelinge vraag van de heer De Facq tot de Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden over de rechtsgeldigheid van de beslissingen van algemeen beleid getroffen door de Raad van Beheer van de B.R.T. na het beëindigen van zijn mandaat op 31 december 1972.

De Voorzitter. — Dames en Heren, aan de orde is de mondelinge vraag van de heer De Facq tot de Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden over de rechtsgeldigheid van de beslissingen van algemeen beleid, getroffen door de Raad van Beheer van de B.R.T. na het beëindigen van zijn mandaat op 31 december 1972.
De heer De Facq heeft het woord.

De heer De Facq (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, Dames en Heren

De Raad van Beheer van de 'B.R.T. heeft zijn mandaat beëindigd op 31 december 1972.

Sedertdien zijn door diezelfde Raad een aantal beslissingen van algemeen beleid getroffen, met name een aantal benoemingen en aanstellingen.

Mag ik van de heer Minister vernemen of hij van oordeel is dat deze beslissingen rechtsgeldig zijn? Indien hij, zoals ik, deze rechtsgeldigheid betwijfelt, welke zijn dan de eventuele maatregelen die te nemen zijn opdat enerzijds de beslissingen hun rechtsgeldigheid zouden verkrijgen, anderzijds „ gepasseerde ” kandidaten verhaal zouden kunnen nemen tegenover bepaalde benoemingen?

De Voorzitter. — De Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden heeft het woord.

De heer Chabert (Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden) (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, Dames

en Heren, de Raad van Beheer van de B.R.T. heeft zich herhaalde malen gebogen over dit probleem. Hij kwam tot het besluit dat het beginsel van de continuïteit van de openbare dienst ter zake van toepassing moest zijn en dat hij bijgevolg alle beslissingen diende te nemen die voor de normale werking van zijn diensten noodzakelijk waren.

De juistheid van die stelling werd bevestigd door de onlangs uitgebrachte adviezen van de Raad van State, verstrekt naar aanleiding van de ontwerpen van decreet van de Ministers van Franse en Nederlandse Cultuur betreffende de benoeming van de leden van de Raden van Beheer.

Gelet op wat voorafgaat moeten de beslissingen van de Raad van Beheer dan ook als rechtsgeldig worden aangezien.

Ik kan eveneens meedelen dat eerlang een ontwerp van decreet bij de Cultuurraad zal worden ingediend. Dit ontwerp zal donderdag reeds door de bevoegde Commissie in behandeling worden genomen.

Wat de benoemingen en aanstellingen betreft die gebeurd zijn, moet worden opgemerkt dat zij geschieden met inachtneming van de normale procedure van kennisgeving. Geen enkel bezwaarschrift werd tegen deze benoemingen ingediend.

De Voorzitter. — Het incident is gesloten.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De Voorzitter. — Dames en Heren, de uiteenzetting van de mondelinge vraag van de heer Elaut tot de Minister van Justitie en tot de Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden over de administratieve moeilijkheden om schenkingen ten gunste van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde door de Regering te doen aanvaarden, is wegens ziekte van de heer Elaut verdaagd naar de eerstvolgende openbare vergadering van de Raad na Pasen. (*Instemming*)

MEDEDELING VAN DE REGERING BETREFFENDE HET ALGEMEEN BELEID INZAKE ONDERWIJS

VOORTZETTING VAN DE BESPREKING

De Voorzitter. — Dames en Heren, aan de orde is de voortzetting van de bespreking over de mededeling van de Regering betreffende het algemeen beleid inzake onderwijs.

De heer Boel heeft het woord.

De heer Boel (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, Heren Ministers, Dames en Heren, de uiteenzetting van de Minister over het onderwijsbeleid is naar ik meen, een gepast ogenblik om ons eens te bezinnen over het kiese probleem van de

bevoegdheidsverdeling tussen wetgevende en decreetgevende Kamers inzake onderwijs.

De bevoegdheden van de Cultuurraden worden opgesomd in artikel 59bis van de Grondwet. De interpretatie van dit artikel heeft reeds herhaaldelijk aanleiding gegeven tot meningsverschillen betreffende de bevoegdheid van de Cultuurraden enerzijds en die van het Nationaal Parlement anderzijds.

Men kan hierbij betreuren dat de grondwetgever niet op een zeer nauwkeurige en onbetwistbare wijze de grenzen van de bevoegdheden van de Cultuurraden heeft vastgelegd zodat bij voorbaat iedere mogelijkheid tot conflict uitgeschakeld werd. De vraag is of, in het kader van de politieke omstandigheden waarin de grondwetsherziening werd ten uitvoer gebracht, zulks mogelijk was. Immers, het resultaat van de grondwetsherziening is uiteraard de uitdrukking van de politieke bedoeling van diegenen die haar hebben verwezenlijkt. Deze politieke bedoeling is hoofdzakelijk de resultante van drie determinerende opvattingen: de eerste, een algemene consensus over het toekennen van de cultuurautonomie aan de beide cultuurgemeenschappen; de tweede, de minimale opvatting ertoe strekkende deze autonomie op een beperkende wijze af te bakenen; de derde, de maximale opvatting ertoe strekkende het zelfbeschikkingsrecht van de cultuurgemeenschappen uit te breiden tot alle belangen eigen aan die gemeenschappen.

In dergelijke omstandigheden kon het artikel 59bis niet anders zijn dan een vergelijk tussen tegenstrijdige opvattingen waarbij noch de minimale, noch de maximale opvatting primeert, met dien verstande evenwel dat er een aanzienlijke, als het ware ingebouwde interpretatieruimte binnen het kader van de tekst van artikel 59bis, het mogelijk maakt de evoluerende zienswijzen inzake bevoegdheid van de cultuurraden op te vangen.

Die interpretatieruimte is derhalve door de grondwetgever gewild, die zich wel bewust was dat in het bestek van een dynamische, voortdurend veranderende maatschappij, een exhaustieve opsomming van de bevoegdheden van een nieuw wetgevend lichaam in culturele aangelegenheden snel door de werkelijkheid zou achterhaald zijn. In deze zin werd ook de wet van 21 juli 1972, betreffende de bevoegdheid en de werking van de Cultuurraden goedgekeurd. In dit verband kan verwezen worden naar de toelichting van Minister Tindemans tijdens de algemene bespreking van deze wet in de Senaat, waarin hij preciseerde als volgt:

„Indien wij in dit ontwerp hadden getracht exhaustief op te sommen wat culturele materies wel en niet zijn, zou het een zeer beperkende tekst zijn geworden. Van iedere vergeten materie zou men nadien kunnen zeggen dat zij niet onder de culturele autonomie valt. Het is trouwens onmogelijk op dat stuk volledig te zijn. Men moet altijd terugkomen tot de geest en de bedoeling van de wetgever die deze wet heeft gemaakt.

Het Belgisch pragmatisme en het gezond verstand moeten hier de doorslag geven ingeval van twijfel. Er moet duidelijk worden nagegaan wat men heeft gewild. Ik herhaal dat zulks niet moeilijk zal zijn voor diegenen die de documenten omtrent de voorbereidende werkzaamheden willen inkijken. ”

Tot daar Minister Tindemans.

Zonder lippendienst te willen bewijzen aan diegenen die inzake de bevoegdheid van de cultuurraden het politiek haalbare willen forceren, voortgedreven door een wellicht begrijpelijk maar niettemin gevaarlijk ongeduld, kan men concluderen dat de grondwetgever een evolutieve trend in de zin van de uitbreiding van de bevoegdheden van de cultuurraden gelegd heeft in art. 59bis, door:

- a) het zich onthouden van een „exhaustieve” opsomming van de culturele materie;
- b) aan de wetgever de verplichting op te leggen de culturele aangelegenheden vast te stellen en de vormen van samenwerking tussen de cultuurgemeenschappen en van de internationale samenwerking te bepalen;
- c) inzake onderwijs en het gebruik van de talen aan de cultuurraden rechtstreeks bevoegdheden toe te wijzen, zonder dat een tussenkomst van de wetgever vereist is.

Wat punt a) betreft is verdere commentaar overbodig; het betreft immers een voorkeur van de grondwetgever, waaraan niet meer te tornen valt.

Het punt b) betekent dat aan het parlement opgedragen werd de culturele aangelegenheden vast te stellen. Het parlement heeft geopteerd voor een niet-exhaustieve opsomming, hierbij blijk gevend van dezelfde zin voor interpretatieruimte en het opvangen van evoluerende opvattingen, voordien reeds door de grondwetgever betoond.

Het punt c) gaat het verst in erkenning van de autonomie vermits hier een rechtstreekse bevoegdheid wordt toegekend, zonder tussenkomst van de wetgever.

Er dient evenwel een fundamenteel onderscheid gemaakt tussen de bevoegdheid van de cultuurraad inzake onderwijs, enerzijds, en inzake gebruik der talen, anderzijds.

Artikel 59bis; §2, 2° bepaalt inderdaad dat de cultuurraden rechtstreeks bevoegd zijn inzake onderwijs, met uitsluiting van wat betrekking heeft op de schoolvrede, de leerplicht, de onderwijsstructuren, de diploma's, de toelagen, de wedden, de schoolbevolkingsnormen. In feite vermeldt de grondwet expliciet de aan de nationale wetgever voorbehouden materies, terwijl al het overige aan de uitsluitende bevoegdheid van de cultuurraden toegewezen wordt.

De juridische betekenis van een dergelijke formulering is duidelijk : aan de cultuurraden wordt, inzake onderwijs, de residuaire bevoegdheid toegekend.

Artikel 59bis, §3 daarentegen somt de domeinen

op waarvoor de cultuurraden het gebruik der talen kan regelen, namelijk :

- 1° de bestuurszaken;
- 2° het onderwijs in de door de overheid ingestelde, gesubsidieerde of erkende inrichtingen ;
- 3° de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en hun personeel alsmede de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen.

Het is duidelijk dat hier de residuaire bevoegdheid voorbehouden blijft voor het nationale parlement. Deze visie wordt gestaafd door de rechtspraak. Inderdaad, reeds bij het eerste ontwerp-decreet dat haar voor advies werd voorgelegd, namelijk het ontwerp-decreet betreffende het Nederlands-talige openbare bibliotheekwerk – nr. 52/1, diende de afdeling wetgeving van de Raad van State zich uit te spreken over de respectieve bevoegdheden van de nationale wetgever en van de cultuurraden onder meer inzake onderwijs.

De Raad van State heeft hierbij vastgesteld dat de constitutionele regeling zoals die in de artikelen 17 en 23 van de Grondwet was vastgelegd, in verband met het regelen van het openbaar onderwijs op staatskosten gegeven en het regelen van het gebruik van de talen voor handelingen van het openbaar gezag en voor gerechtszaken, thans grondig is gewijzigd.

Wat het onderwijs aangaat is immers de bevoegdheid van de nationale wetgever beperkt „tot wat betrekking heeft op de schoolvrede, de leerplicht, de onderwijsstructuren, de diploma's, de toelagen, de wedden en de schoolbevolkingsnormen”, en vallen voortaan alle andere onderwijsaangelegenheden onder de bevoegdheid van de Cultuurraden die in deze materie residuaire bevoegdheid hebben.

In ditzelfde advies toont de Raad van State aan dat inzake het gebruik van talen de zaken precies omgekeerd staan als voorzien wordt voor het onderwijs en dat in die materie de bevoegdheid van de Cultuurraden beperkt is tot de aangelegenheden opgesomd in artikel 59bis, §3, terwijl alle andere aangelegenheden binnen de residuaire bevoegdheid van de wetgever blijven.

Na bovenvermeld advies van de Raad van State rijst de vraag : welke zijn de implicaties van de residuaire bevoegdheid van de Cultuurraden inzake onderwijs ?

Van belang voor de werkzaamheden van de Cultuurraden inzake onderwijs is de juridische betekenis van de uitdrukking : „ residuaire bevoegdheid”. Uit bovenvermeld advies van de Raad van State blijkt dat de residuaire bevoegdheid primeert over de bevoegdheden die nominatim worden opgesomd : gezegd wordt dat de bevoegdheid van de nationale wetgever beperkt is tot . . . enz.

Desbetreffend vindt men een voorbeeld in ons grondwettelijk recht, met name in artikel 78 van de Grondwet dat bepaalt dat de Koning geen andere

macht heeft dan die welke de Grondwet en de bijzondere wetten die drachtens de Grondwet worden uitgevaardigd hem uitdrukkelijk toekennen. De residuaire bevoegdheid behoort tot het Parlement, overeenkomstig de wil van de Constituanten in 1831. Het feit dat de Cultuurraden beschikken over de residuaire bevoegdheid geeft aanleiding tot enkele bedenkingen over de goedkeuring van de onderwijsbegroting door de respectieve wetgevende lichamen. Alvorens iets te suggereren in verband met een eventuele regeling van de werkzaamheden inzake de goedkeuring van de begroting onderwijs, is het nuttig even na te gaan welke onderwijsmateries op dit ogenblik reeds aangeduid werden als ressorterend onder de bevoegdheid van de Cultuurraden en die welke uitdrukkelijk aan de nationale wetgever blijven voorbehouden.

In haar verslag gaf de Senaatscommissie voor de Grondwetsherziening de volgende verduidelijkingen betreffende artikel 59bis :

- de term „onderwijs” moet in zijn ruimste betekenis geïnterpreteerd worden; hij omvat ook naschools onderwijs, buitengewoon onderwijs, schriftelijk onderwijs, enz.
- het woord „schoolvrede” heeft betrekking op wetten, besluiten en protocollen die de verhoudingen tussen de verschillende schoolnetten regelen, met andere woorden het Schoolpact.
- de uitdrukking „leerplicht” betreft vooral de duur van de leerplicht;
- door de „**onderwijsstructuren**” uit te sluiten wordt bedoeld eenvormigheid te behouden voor de grote indelingen in lager, secundair, technisch, hoger onderwijs en verschillende graden waartoe dit aanleiding kan geven, zoals de overgang van middelbaar onderwijs naar kandidaturen en vervolgens naar licenties en doctoraten. Binnen deze perken kunnen de Cultuurraden nieuwe vormen van onderwijs invoeren.
- de toekenning van de „**wettelijke diploma's**” zal verder nationaal geregeld worden; voor al de andere diploma's bestaat nu reeds een uitgebreide vrijheid.
- Met „toelagen” worden die bedoeld die volgens het Schoolpact de werking der verschillende scholen verzekeren. Hetzelfde geldt voor de „wedden”. Onder de „toelagen” moeten ook de universitaire dotaties verstaan worden.
- Ten slotte spreekt de term „schoolbevolkingsnorm” voor zichzelf.

Op de vraag wat uiteindelijk nog overbleef voor de Cultuurraden antwoordde de regering als volgt : „Voor het officieel onderwijs en voor het vrij onderwijs dat door de overheid wordt gesubsidieerd of erkend :

- de omschrijving en de controle van de leerplicht;
- de verschillende studierichtingen met hun programma's, lesroosters en leerplannen, (voor zover zulks niet geïmpliceerd is in de voorwaarden opdat diploma's zouden worden er-

kend : dat blijft voorbehouden aan de nationale wetgever);

- de organisatie van de inspectiediensten;
- de voor het onderwijzend personeel vereiste diploma's ;
- de aanmoedigingen;
- de vakantie- en verlofregelingen;
- in het algemeen alles wat de verbetering en de bevordering van het schoolbezoek betreft.

Voor het Rijksonderwijs :

- de organieke reglementen van de scholen en internaten.

Deze opsomming is niet beperkend maar **exemplatief**.

Welke invloed zal deze verdeling van de bevoegdheden op onderwijsgebied tussen de nationale wetgever en de Cultuurraden hebben wat de begrotingen betreft ?

Het is duidelijk dat de overgrote meerderheid van de uitgaven — wedden en werkingskosten van het Rijksonderwijs, wedde- en uitrustingskosten aan het vrij onderwijs — op de door het Nationaal Parlement vast te stellen begrotingen van Nationale Opvoeding zullen komen.

Niettemin zullen de meeste van de regelingen die de Cultuurraden op het gebied van hun bevoegdheid zullen treffen, een onrechtstreekse weerslag hebben op die nationale begrotingen, inzake programma's, lesroosters enz.

De uitgaven die hieraan verbonden zijn kunnen moeilijk uit de andere uitgaven voor het onderwijs worden geïsoleerd en ten laste van de begroting van de Cultuurraden worden gebracht.

Andere bevoegdheden van de Cultuurraden hebben wel rechtstreekse uitgaven tot gevolg, namelijk de aanmoediging en de maatregelen die worden genomen om het schoolbezoek te verbeteren en te bevorderen. Deze uitgaven zullen moeten worden opgenomen in de begroting van de Cultuurraden.

Wij stellen dus vast dat sommige bevoegdheden van de Cultuurraden een weerslag hebben op sommige uitgaven die besloten liggen in de zogenaamde „onaantastbare” kredieten en dat in de huidige vorm van de begrotingsindiening bedoelde uitgaven bezwaarlijk kunnen worden geïsoleerd.

Zo kan de „decretale” wetgever bij voorbeeld de onderwijsprogramma's wijzigen en derhalve de ermede verband houdende uitgaven verzwaren. Het is niet uitvoerbaar, de kredieten voor alle posten van de begroting van Nationale Opvoeding te splitsen in kredieten die onder de bevoegdheid vallen van het Nationale Parlement eensdeels en van de Cultuurraden anderdeels. Zo vallen, bij voorbeeld in het hoger onderwijs, de wetenschappelijke graden en de ertoe leidende studies onder de culturele autonomie. Maar de uitgaven in verband met de studies, die zowel tot de wettelijke als tot de wetenschappelijke graden leiden, zijn in de begrotingsartikelen geglobaliseerd.

Bovenvermelde vaststellingen, samen met de eraan

voorafgaande uiteenzetting, strekken ertoe de volgende suggestie in overweging te nemen, namelijk dat ieder jaar in deze Cultuurraad, onder de Vlaamse parlementsleden, een ruime gedachtenwisseling over het onderwijs- en het begrotingsbeleid zou worden gehouden. Dit voorafgaand debat in de Cultuurraad zou dan een inleiding kunnen zijn tot het latere begrotingsdebat in de Kamers.

Om alle eventuele misverstanden te voorkomen, dient hierbij echter een belangrijke opmerking gemaakt, namelijk dat het niet de bedoeling van de Cultuurraad kan en mag zijn aan de prerogatieven van de Ministers van Nationale Opvoeding of aan deze van het Parlement, die grondwettelijk zijn, op enigerlei wijze te tornen.

In mijn uiteenzetting heb ik de respectieve bevoegdheden van de Kamers en van de Cultuurraden willen benaderen, om na te gaan wat de Grondwetgever terzake heeft gewild. De praktische consequenties moeten zorgvuldig worden afgewogen.

Het staat vast dat in deze moeilijke en delicate materie — en de ervaring van de jongste maanden heeft dit bewezen — om de haverklap problemen zullen opduiken. Die problemen mogen ons niet afschrikken, wij moeten ze durven onder ogen zien. De bedoeling van deze uiteenzetting was aan te tonen op welke basis, althans wat de constitutionele aspecten betreft, een consensus kan tot stand komen. Uitgaande van de wil van de Grondwetgever moet dit begrip voor ieders standpunt mogelijk zijn.

De Regering heeft gekozen voor de geleidelijkheid. Wij weten dat die geleidelijkheid hierbij onvermijdelijk, ja, een goede zaak is. Daarom hoop ik dat een poging in de richting die ik heb aangegeven, de geschilpunten wat betreft het onderwijs, zal helpen ontladen.

Mag ik de wens uiten dat ook voldoende vertrouwen, vooral ten aanzien van de ideologische minderheden in Vlaanderen, zal groeien zodat een door allen aanvaarde volwaardige culturele autonomie kan tot stand komen? Een spoedige goedkeuring van het Cultuurpact zal daartoe een belangrijke bijdrage zijn. (*Applaus op verschillende banken*)

De Voorzitter. — De heer Mesotten heeft het woord.

De heer Mesotten (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, Dames en Heren, met betrekking tot het algemeen beleid inzake onderwijs veroorloof ik mij, met uw goedvinden, respectievelijk het buitengewoon onderwijs en de begeleiding even te belichten, mij evenwel beperkend tot enkele meer structurele- en pedagogische aspecten.

In het regeerakkoord werd met het oog op de kwalitatieve verbetering van het onderwijs, de geleidelijke toepassing van de wet op het buitengewoon onderwijs voorzien en onder meer de gelijktijdige rationalisatie in de verschillende netten, evenals de

oprichting van de instellingen en diensten die moeten beantwoorden aan de behoeften van de gehandicapten.

Wat de rationalisatie betreft, meen ik te mogen zeggen dat deze moet herdacht worden. Iedereen is immers akkoord met het principe van de rationalisatie, maar anderzijds zijn de deskundigen overtuigd dat de rationalisatieprincipes per categorie van gehandicapten, zoals ze vervat liggen in het Koninklijk Besluit van 21 oktober 1871, in combinatie met het Koninklijk Besluit van 22 juli 1972 op de types van het buitengewoon onderwijs, als uitzichtloos zijn, in het bijzonder daar waar het het gesubsidieerd- en meer bepaald het zo talrijk aanwezig confessioneel onderwijs betreft.

Mijnheer de Minister, terecht immers wordt de vraag gesteld, dit in uitvoering van artikel 12 paragraaf 1 van de wet, of één type in één school zal terecht komen, ofwel dat in één inrichting verschillende types kunnen ondergebracht worden? In het eerste geval zal de verdere uitbouw voor gevolg hebben dat de scholen zullen moeten recruter over een groter gebied, met al de gevolgen **vandien** voor kinderen en ouders, hetgeen, meer speciaal in landelijke streken, reële bijkomende moeilijkheden meebrengt.

In het tweede geval zullen de meeste nog bestaande afdelingen voor buitengewoon onderwijs moeten verdwijnen. De vraag dient hier gesteld of op dit ogenblik, nu er nog zulk een grote behoefte is aan buitengewoon onderwijs, de verdwijning van een reeks van deze scholen wel wenselijk is?

Het wordt, naar mijn overtuiging, ook tijd dat het gezond verstand de bovenhand gaat halen. Het is ongetwijfeld waar dat de inspanningen die door het Rijk en wij allen samen zullen gedaan worden inzake bijkomend personeel en het rationeel gebruik van de infrastructuur die nodig is om de werking van de inrichtingen te verzekeren, een gematigde concentratie van de leerlingen veronderstelt. Hoe groot de inrichtingen moeten zijn laten wij aan de terzake deskundigen over. Ik wil wel een richtcijfer van 75 tot 100 leerlingen voorop zetten.

Anderzijds is een matige differentiatie **ortho-pedagogisch** volkomen te verantwoorden, voor zover de types die in één richting worden bij mekaar gebracht niet te zeer van mekaar afwijken en voor zover deze types in afzonderlijke pedagogische eenheden worden gegroepeerd; voor zover in elk van deze eenheden een minimum aantal leerlingen aanwezig is.

Mijnheer de Minister, persoonlijk geloven wij dat de meeste problemen uit de weg zouden worden geruimd indien de ernstig leergestoorden ook in combinatie met de **lichtmentalen** in één inrichting konden worden ondergebracht. Dit brengt een rationalisatie mede die niet mogelijk is zonder het operationeel maken van hetgeen wij zijn gaan noemen „de aanpassingsklassen”.

Het is de bedoeling van de wetgever geweest dat de voordelen van de wet op het buitengewoon onderwijs

alleen zouden worden toegekend aan kinderen en adolescenten die beantwoorden aan de **toelatingsvoorwaarden** voorzien voor de verschillende types voor buitengewoon onderwijs en aan geen andere.

De pedagogische achterblijvers horen, naar onze overtuiging — en ik hoop naar uw aller overtuiging — hier niet thuis in het buitengewoon onderwijs. De Nederlandstalige Hoge Raad voor het Buitengewoon Onderwijs bracht hier reeds advies over uit in analoge zin. Pedagogische achterblijvers zijn immers leerlingen die, alhoewel een psyche-medisch-sociaal onderzoek uitwijst dat ze potentieel normaal begaafd zijn, ten gevolge van toevallige omstandigheden of ten gevolge van lichte leermoeilijkheden enige schoolse achterstand hebben opgelopen en dit dan voor een gedeelte of het geheel van de leerstof.

Het is dan ook duidelijk dat de achterstand voor het geheel van de leerstof niet méér dan één jaar zou mogen bedragen. Maar deze leerlingen mogen dan niet in één ruimtelijk georganiseerde klas worden bijeengebracht, maar moeten toevertrouwd worden aan een meer gespecialiseerde boventallige taakleraar, de zogenaamde remedial teacher, bijvoorbeeld per twaalf klassen, die de leerlingen individueel of in kleine groepjes onderwijst voor de gedeelten van de leerstof waarvoor juist lacunes bestaan, terwijl zij voor de rest les blijven volgen in de gewone klas.

Het is even evident dat de inschakeling van een taakleraar in het gewoon onderwijs een belangrijke bijdrage vormt voor de vernieuwing van het basisonderwijs.

Men komt ongetwijfeld tegemoet aan de nood tot meer individualisatie in het gewoon onderwijs, waarvan sprake in het regeerakkoord. De taakleraar vormt ook een belangrijk economie-principe ten opzichte van de rationalisatie van het buitengewoon onderwijs.

In alle geval moet men vermijden dat de aanpassingsklassen verkapte B.L.O.-klassen worden. Vandaar is voorafgaandelijk onderzoek door de P.M.S.-centra noodzakelijk en moeten de taakleerders en de leerlingen door deze centra kunnen worden begeleid. Rationalisatie en verantwoorde pedagogische aanpak is daarenboven niet mogelijk zonder inventarisatie van de schoolbevolking van het buitengewoon onderwijs. Het is immers duidelijk dat de schoolbevolking van de inrichtingen voor buitengewoon onderwijs zo vlug mogelijk moeten geïnventariseerd worden. Op deze wijze zullen de inrichtende machten in staat worden gesteld om een keuze te maken van het type of de types van het buitengewoon onderwijs waarnaar zij zich in de toekomst zullen richten.

Aan de hand van deze inventaris zullen deze scholen hun bevolking ook in pedagogische eenheden kunnen onderbrengen, zodat de doelstellingen en de middelen van opvoeding en onderwijs effectief kunnen aangepast worden.

Aan de hand van deze inventaris zullen de inrichtingen met mekaar overleg kunnen plegen en aan de

hand ook van deze zelfde inventaris zal de rationalisatie van het buitengewoon onderwijs kunnen gebeuren, dit dan op basis van reële cijfers in plaats van op basis van zeer betwistbare meestal theoretische gegevens.

Het vastleggen van de inventaris van de bevolking van het buitengewoon onderwijs, is een prioritaire taak van de gespecialiseerde P.M.S.-centra.

Wij blijven dan ook Minister Claes dankbaar dat hij, naast de zeven gespecialiseerde Rijkscentra, de oprichting van twaalf gesubsidieerde gespecialiseerde P.M.S.-centra prioritair heeft mogelijk gemaakt. Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, Dames en Heren, wij menen dat de verdere uitbouw van het net van gespecialiseerde P.M.S.-centra volgens de overeengekomen programmatie moet kunnen worden verder gezet.

Het is nochtans essentieel dat deze centra, in uitvoering van artikel 4 van het koninklijk besluit van 27 juli 1971, part-time kunnen beroep doen, in de mate dat het nodig is, op een logopedist, een kine-sist, een remedial teacher en, waar het ook nodig blijkt, op consulterende geneesheren-specialisten, dit in multidisciplinair team-verband, om te komen tot een grondige diagnose die kan leiden tot werkelijk verantwoorde evaluaties. Alleen op deze wijze kunnen deze centra ontwikkelen tot volwaardige gespecialiseerde centra die daarenboven moeten kunnen ingezet worden voor het voorafgaandelijk onderzoek van de complexe gevallen, zoals overeengekomen was bij de bespreking van voornoemde wet op het buitengewoon onderwijs en zoals het geregeld werd in artikel 12, ofschoon dit door uw diensten, Mijnheer de Minister, op dit ogenblik betwist wordt.

Tenslotte is het ook noodzakelijk dat de werkingskosten van de P.M.S.-centra en dus vanzelfsprekend ook van de gespecialiseerde centra worden aangepast. Op dit ogenblik is de toestand niet langer houdbaar en wordt het efficiënt werken ernstig in het gedrang gebracht.

Het buitengewoon onderwijs — wij zijn daar allen van overtuigd — moet dringend worden uitgebouwd. Een rationele uitbouw van het buitengewoon onderwijs is niet af zonder dat de uitbouw van het buitengewoon secundair onderwijs wordt mogelijk gemaakt, dit door het vastleggen van de structuren van dit soort onderwijs en meer nog in aanmerking nemend dat ook op dit terrein opnieuw een verantwoorde rationalisatie kan worden onderschreven. Daarbij moet voor het gesubsidieerd onderwijs het proefjaar worden afgeschaft, moeten de nodige bevoegdheidsbewijzen bepaald worden, en moet ook voor deze groep leerlingen het kosteloos vervoer effectief van toepassing zijn. Ook moet de mogelijkheid geschapen worden voor socio-cult urele activiteiten daar waar op dit ogenblik en op dit niveau dit nog uitgesloten is. Naar onze overtuiging en de visie van tal van mensen met het probleem vertrouwd moet de mogelijkheid geboden worden om de socio-culturele activiteiten mogelijk, samen met anderen,

zelfs van andere onderwijsniveaus te genieten. Het is misschien een enige kans om een bepaalde categorie van gehandicapten zich bij de normaal-begaafden te laten integreren.

Aangezien, Mijnheer de Minister, geachte Collega's, de wet op het buitengewoon onderwijs het recht van buitengewoon onderwijs voorziet voor alle leerlingen en adolescenten die daarvoor in aanmerking komen, moet ook een oplossing gevonden worden voor de leerlingen met ernstige taal-, spraak- en leerstoornissen, namelijk deze die niet in staat zijn het gewone secundair onderwijs te volgen.

De uitbouw van dit buitengewoon secundair onderwijs is een werk dat evenzeer — moet het hier nog herhaald worden? — rationeel en geprogrammeerd moet worden aangevat. Wij menen niettemin dat hier elke overhaasting moet voorkómen worden en dat onder meer de bepaling voor de dertienjarige licht mentaal gehandicapten om verplicht overgeschakeld te worden naar het secundair onderwijs, opnieuw in vraag wordt gesteld. Het betreft hier, Mijnheer de Minister, datgene wat uw geachte voorganger terzake heeft menen te moeten doen door de toepassing van het koninklijk besluit van 22 juli 1971, althans tot 1 september 1973 te verschuiven. Wij menen dat ook nu deze datum niet haalbaar is temeer dat technici en bevoegde mensen durven gewagen van een ortho-pedagogische nonsens, waar het de verplichte toepassing geldt.

In afwachting van een definitieve regeling is dringend een aanpassing van de werkingskosten voor het buitengewoon onderwijs noodzakelijk.

Uzelf, Mijnheer de Minister, hebt in uw breedvoerige uiteenzetting reeds gewag gemaakt van betere werkvoorwaarden die geschapen moeten worden. Om hier kwalitatief werk te verrichten is ook een minimum aan werkingskosten vereist, ook voor het gesubsidieerd onderwijs, zoals wij het onderschrijven daar waar het rijksonderwijs betreft.

Wij vinden het voor het ogenblik een schande dat vooral deze sektor en meer in het bijzonder de externaatscholen meestal op bedelpartijen aangewezen blijven.

Volgens onze overtuiging wordt het tijd dat U onder de vorm van, zij het een voorlopig koninklijk besluit, maatregelen zoudt treffen om datgene wat voorzien werd in de begroting van 1972, namelijk 50 miljoen, en de 150 miljoen ingeschreven in de begroting van 1973, zoals Uw voorganger meedeelde, ook effectief toe te passen, en wel, volgens het gegeven woord, retroactief tot 1 september 1972.

Ook de voordelen van het koninklijk besluit van 15 juni 1970 betreffende het para-medisch personeel aanwezig in het rijksbuitengewoon onderwijs, moeten evenzeer mogelijk worden gemaakt voor het gesubsidieerd buitengewoon onderwijs, dit in afwachting van de latere volledige toepassing van de wet waardoor, naar wij hopen, elke discriminatie zou worden weggewerkt.

Mijnheer de Minister, geachte Collega's, bij wijze

van slot benader ik nog even wat, naar onze overtuiging, voor een groot deel kan bijdragen tot de vernieuwing en de verbetering van het onderwijs, namelijk het situeren van de P.M.S.-centra in onderlinge en directe verhouding met het onderwijs, leerlingen en ouders.

In het regeerakkoord werd vastgelegd dat het net van de P.M.S.-centra verder ontwikkeld zou worden en dat de rol ervan zal worden uitgebreid in functie van de vernieuwingen in het onderwijs. Op dit ogenblik is de vernieuwing van het secundair onderwijs volledig op gang gebracht, dit naar de geijkte en reeds voor vele vertrouwde afkorting, het V.S.O. Men beraadt zich thans ook over de vernieuwing van het lager- en het kleuteronderwijs.

Elke vernieuwing en verbetering van het onderwijs zal in de toekomst essentieel rekening moeten houden met een adequaat leerlingenbeleid en met de imperatieven van de onderwijskunde of de technologie. Volgens ons gaan deze beide aspecten best hand in hand. Hoe kan men immers aangepast onderwijs organiseren indien men niet weet over welke leerlingen het juist gaat. Van bij het begin van de kleuterschool en het lager onderwijs moeten, naar onze overtuiging en ervaring, de P.M.S.-centra de mogelijkheden en ook de moeilijkheden van elk kind kunnen inventariseren. Deze centra moeten samen met de scholen en de ouders zoeken naar een gepaste en tijdige aanpak, meestal dan wanneer het nog tijd is om erger te voorkomen.

Het P.M.S.-centrum heeft de plicht, zo nodig vanuit zijn eigen deskundigheid, remediërend en animerend op te treden, dit zowel ten opzichte van de leerlingen; de ouders of de leraars.

Om dit werk doelmatig te kunnen doen is het nodig dat de verouderde reglementeringen grondig zouden worden herdacht en dat ondermeer, dit is een eerste suggestie, aan de team-leden van thans zo vlug mogelijk een pedagogog-onderwijskundige zou worden toegevoegd om de beschikbare gegevens naar de onderwijspraktijk toe te vertalen en om de technologische aspecten van de onderwijsvernieuwing in de school mee te begeleiden.

Het is immers opvallend dat in het P.M.S.-werk, mede onder invloed van de vernieuwingstendenzen in het onderwijs, een duidelijke functieverruiming is opgetreden. Wij moeten door een aanpassing van de equipe de kans geven opdat deze zich zouden ontwikkelen tot volwaardige psyche-pedagogische centra. Dit objectief zou efficiënt kunnen worden nagestreefd via een werkelijke representatieve Hoge Raad die ook hier verdienstelijk werk kan leveren.

Wat dan met de oprichting van een Nationaal Instituut voor de Pedagogiek en van regionale pedagogische centra?

In het regeerakkoord is er sprake van de eventuele oprichting van een Nationaal Instituut voor de Pedagogiek en van regionale pedagogische centra.

Het is duidelijk dat op nationaal vlak aan onderwijs-research moet worden gedaan, dat er centra moeten

bestaan waar, tegenover een levensbeschouwelijke achtergrond, aan pedagogische conceptvorming wordt gedaan en waar doelstellingen, middelen en evaluatie van het onderwijs worden bestudeerd.

De vraag is echter op welke echelons deze laatste centra moeten worden voorzien?

Wij zijn er echter wel zeker van dat op het vlak van de school het kennen van de leerlingen enerzijds en de inspirerende rol van de onderwijstechnologie anderzijds hand in hand moeten gaan. Vandaar dat wij opnieuw pleiten voor de toevoeging van een onderwijsdeskundige aan de P.M.S.-equipe. Deze deskundige en de hele P.M.S.-equipe moeten in een nauwe relatie samenwerken met pedagogische centra waarover hoger sprake.

Op deze wijze voorkomt men op het vlak van de school versnippering van initiatieven. Men moet zich immers realiseren dat er op dat ogenblik in Vlaanderen 171 P.M.S.-centra en S.B.O.-diensten bestaan, met meer dan duizend personeelsleden, welke met een minimum aan onkosten zich kunnen ontwikkelen tot psyche-pedagogische centra die de onderwijsvernieuwingen van hoog tot laag kunnen stimuleren en begeleiden.

Ik durf te stellen, Mijnheer de Minister, waarde Collega's, dat met dergelijke centra ons land inzake wetenschappelijke aanpak van de uitbouw van onderwijs en opvoeding op internationaal niveau toonaangevend zou worden, iets dat wij allen van harte wensen en waarbij de betrokkenen, in eerste instantie de gehandicapten, baat zullen vinden.

Mijnheer de Minister, wij akteerden met grote voldoening dat U in uw inleiding tot dit debat in de vorige vergadering van de Nederlandse Cultuurraad onze gehandicapten tot de marginale groepen rekende, die dringend op onze belangstelling wachten.

Wij durven hopen dat de prioriteit die uw geachte voorganger aan deze categorie van „mensen zoals wij” toezegde, ook door uw beleid zal worden gehonoreerd. Wat dat betreft, Mijnheer de Minister, mag U alvast op de volledige steun van onze fractie rekenen. (*Applaus op de banken van de meerderheid*)

De Voorzitter. — De heer Flamant heeft het woord.

De heer Flamant (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte Collega's, bij het opstellen van het regeerakkoord werden verschillende maatregelen vooropgezet die alle, in min of meerdere mate, tot doel hebben bij te dragen tot de kwalitatieve verbetering van het onderwijs.

Verschiedende van deze doelstellingen, onder meer inzake het basisonderwijs, de oprichting van diensten en instellingen die moeten beantwoorden aan de behoeften van de gehandicapten, werden uitvoerig door de heer Minister in zijn mededeling van 6 maart jongstleden toegelicht.

In deze mededeling heeft de heer Minister er eveneens op gewezen dat het in zijn bedoeling lag in de

vernieuwing van het basisonderwijs ook de voor-schoolse opvoeding te betrekken.

Op dit stuk wensen wij even te blijven stilstaan en aan te knopen bij de recente studies die de aandacht gevestigd hebben op de invloed van het sociaal milieu op het leergedrag en op de leerprestaties.

Deze tendens wordt eveneens vertolkt in het regeerakkoord, waar onder meer als één van de maatregelen tot kwalitatieve verbetering van het onderwijs wordt vooropgesteld : een verder doorgedreven individualisering van het onderwijs op de verschillende niveaus, die het zal mogelijk maken de socio-culturele achterstanden weg te werken en terzelfdertijd de nodige zorg te besteden aan de vorming van de intellectuele elites en het optrekken van de minderbegaafden.

De democratiseringsgedachte van het onderwijs heeft het elitebegrip niet doen verdwijnen, wel heeft het begrip als dusdanig een veel ruimere inhoud gekregen.

Terecht heeft de heer Minister erop gewezen dat ook in dit verband nog talrijke problemen rijzen die een aangepaste oplossing eisen om tegemoet te komen aan een steeds scherper gevoelde noodzakelijkheid van democratisch beleid.

Het valt evenwel niet te ontkennen dat het in hoofdzaak ontbreekt aan socio-pedagogische studies, die de basis zouden moeten leggen om concrete voorstellen te formuleren tot verbetering van de onderwijssituatie van de jongeren die behoren tot lagere sociale milieus.

Andere landen, en niet het minst onze Noorderburen, hebben zich zeer ernstig gebogen over de verschijnselen van deze socio-culturele achterstanden.

Zo ontstonden in Nederland de zogenoemde compensatieprogramma's tot bevordering van de taalvaardigheid alsmede programma's die een specifieke sociale problematiek tot grondslag hebben.

Zo is inderdaad gebleken dat kinderen uit socio-cultureel arme milieus een veel kleinere kans maken om aan de diverse vormen van middelbaar onderwijs deel te nemen. Even waarschijnlijk is het dat de eenzijdige samenstelling van de universitaire bevolking ook grotendeels het gevolg is van de sociale afstanden.

Inderdaad zullen over het algemeen kinderen uit de hogere sociale milieus veel frequenter dan kinderen uit lagere milieus interacteren met personen, werkzaam in een beroep waarvoor een academische opleiding vereist is.

Aldus zal de precisie van denkbeelden over de hogere beroepen en de intensiteit van gevoelen en motivering daaromtrent onder de jongere generatie in het hoger milieu groter zijn dan onder hun leeftijdsgenoten uit het lager sociaal milieu.

Algemeen kan dus worden gesteld dat het bevorderen van de vermaatschappelijking van het onderwijs in de zin van een toenemende deelname van leerlingen uit sociaal lagere milieus aan voortgezet, hoger en universitair onderwijs, niet uit-

sluitend meer geconditioneerd wordt door de financiële factor.

Van kapitaal belang schijnt ons in dit opzicht de gezinsopvoedingssituatie waarin de motivatie, de affectieve ingesteldheid en het cultuurpatroon een doorslaggevende rol gaan spelen.

Feit blijft echter dat onze kennis omtrent de ontwikkeling van jonge kinderen uit achtergebleven milieus en vooral onze mogelijkheden om deze ontwikkeling in de meest gunstige zin te oriënteren ontoereikend zijn.

Weliswaar weten wij dat het bij het sociaal-cultureel belemmerde kind ontbreekt aan interesse, motivering, stimulans en verwachtingsvolle achtergrond, doch het blijft een open vraag of onze socio-culturele voorzieningen aangepast zijn om de problematiek van deze kinderen op te vangen.

Behalve het inleggen van inhaallessen om de tekorten op het gebied van leeractiviteiten op te vangen en de inspanningen geleverd door de P.M.S.-centra op het gebied van het verkennen van het socio-cultureel leefmilieu als achtergrond waarop de leerattitudes dienen geprojecteerd te worden, is er tot nog toe weinig gerealiseerd geworden.

Deze maatregelen te na gesproken stellen wij vast dat op het gebied van socio-culturele voorzieningen in ons land, zeer weinig gedaan wordt voor het jonge kind.

Nochtans blijkt uit de overgrote meerderheid van de wetenschappelijke onderzoeken op internationaal niveau, dat de socio-culturele achterstanden reeds op de leeftijd van drie jaar gevormd zijn en reeds van zulkdanige invloed zijn, dat ze nog moeilijk te compenseren vallen.

Evenwel moeten wij vaststellen dat al onze voorzieningen hoofdzakelijk gericht zijn op het schoolgaande kind terwijl de voorschoolse zorg praktisch onaangeroerd blijft.

In deze optiek komt het ons als wenselijk voor onze kinderbewaarplaatsen te heroriënteren en het voorschools onderwijs te voorzien van een systeem van pedagogische begeleiding.

Tot op heden zijn onze kinderkribben en peuterscholen inderdaad zuivere bewaarplaatsen en ontbreekt het aan een rationele inspanning op het pedagogisch verantwoord niveau.

Nochtans komt het ons voor dat juist op dit ogenblik van het leven, men met de meeste kansen op succes het probleem van de socio-culturele achterstanden fundamenteel zou moeten kunnen oplossen. Als wenselijk komt het ons eveneens voor meer continuïteit te leggen in het begeleidingsproces dan thans het geval is. In de huidige gang van zaken worden de socio-culturele achtergronden van de diverse stadia van de ontwikkeling van de jongeren belicht door de meest uiteenlopende instanties zonder dat er van werkelijke binding sprake is zodanig dat de reële socio-culturele begeleiding uitgesloten is.

Tenslotte dient de pedagogische begeleiding van de

jongeren gecoördineerd te worden en we denken hierbij in het kader van de hernieuwing van de pedagogische begeleiding van de leerjongens en in het vooruitzicht van de mogelijke invoering van de pedagogische begeleiding van de werkende jongeren.

Wij menen dat voor het ondervangen van al deze problemen dient gezocht naar sterk gecoördineerde begeleidingsdiensten, die zouden moeten kunnen beroep doen op werkelijk gekwalificeerd personeel.

Ik meen dat het thans nog niet mogelijk is de definitieve structuur van deze diensten vast te leggen. Wel lijkt het mij noodzakelijk over te gaan tot de oprichting van een werkgroep of studiekommissie die tot opdracht zou hebben de diverse facetten van de pedagogische begeleiding in de meest ruime zin te onderzoeken.

Van deze gelegenheid zou ten slotte gebruik kunnen worden gemaakt om een inventaris op te maken van de, door socio-cultureel belemmerde jongeren, ondervonden terugslag op de meest uiteenlopende domeinen. (*Applaus op de banken van de P. V. V.*)

De voorzitter. — De heer Van Geyt heeft het woord.

De heer Van Geyt (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, Dames en Heren, ik verheug mij erover dat de organisatie van dit debat, dat werd ingeleid door uw breed opgevatte uiteenzetting, Mijnheer de Minister, — ik stel het ten zeerste op prijs dat ik dank zij uw welwillendheid de tekst daarvan ter inzage kreeg — mij de gelegenheid biedt om het standpunt van de Communistische partij te verduidelijken ten opzichte van het onderwijsbeleid van de regering.

Voor ons staat primair het probleem van de democratisering van het onderwijs aan het nastreven waarvan wij menen dat alle aspecten van de onderwijspolitiek ondergeschikt dienen te worden gemaakt, inbegrepen deze van de verhoudingen tussen de diverse „netten” of „zuilen” en deze van de aanwending der financieel beschikbare middelen.

Eerlijk gezegd, Mijnheer de Minister, ook indien wij met bepaalde zienswijzen en projecten die U uiteenzette geheel of ten dele kunnen instemmen, zijn wij toch van mening dat uw diagnoses over de inzake democratisering van het onderwijs bereikte resultaten sterk aan de overdreven optimistische kant liggen. Zeker, de bevolking van het secundair onderwijs en het hoger onderwijs kende na de tweede wereldoorlog een reële explosie. Ook de universiteit staat vandaag open voor de kinderen van heel wat bredere bevolkingslagen dan weleer. Doch, beweren dat vandaag reeds daadwerkelijk „gelijke kansen worden geboden aan iedereen” en dat het probleem van de democratisering zich voortaan in hoofdzaak zal voordoen op het interne terrein van de school, lijkt ons wel tamelijk gewaagd. Ik verwijs terzake ondermeer naar het nog steeds zeer lage percentage

hoogstudenten — in vergelijking tot de bevolking — afkomstig uit de arbeidersklasse, de bescheiden bediendenwereld, de kringen van de lagere boeren en middenstand. Ik verwijs verder naar de nog steeds haast onoverkomenlijke scheidingsmuren tussen het beroeps- en technisch onderwijs enerzijds, het onderwijs van algemene vorming anderzijds. Ik verwijs nog naar de enorme verschillen inzake kansen op permanente vorming, tussen de volwassenen van de diverse sociale groepen en ook tussen mannen en vrouwen, vooral wanneer deze laatsten een zware gezinslast te torsen hebben.

Ik meen dan ook dat om het door U, Mijnheer de Minister, vooropgestelde objectief te bereiken, namelijk „het onderwijs ten dienste te stellen van elk individu”, er eerst nog een heel eind weegs dient te worden afgelegd om „het onderwijs in al zijn geledingen gelijk open te stellen voor de kinderen, jongeren en volwassenen uit alle sociale groepen, inbegrepen de slechtst bedeelden”. Dit zal in de eerste plaats heel wat bijkomende middelen — menselijke en materiële — vergen, of althans een grondig gewijzigde aanwending van de nu aanwezige middelen. Dit is niet alleen nodig om vooruit te gaan op vele gebieden, ondermeer die welke Uzelf citeerde, Mijnheer de Minister, doch wellicht ook, en misschien zelfs in de eerste plaats, om te verhinderen dat men in een zeer nabije toekomst gevaarlijk zou beginnen achteruit te boeren, in dit tijdperk dat steeds meer in het teken staat van budgettaire beperkingen en besnoeiingen.

Nemen wij alleen maar de renovatie van het basisonderwijs dat U, terecht, Mijnheer de Minister, als zeer belangrijk bestempelde voor het overwinnen van de socio-culturele ongelijkheden tussen de kinderen van diverse sociale oorsprong.

Dergelijke renovatie vergt echter, in de eerste plaats, noodzakelijkerwijze een gevoelige verlaging van de bevolkingsnormen in het basisonderwijs en meteen een overeenstemmende stijging van het aantal onderwijzers en kleuteronderwijzeressen. Maar zie, in de praktijk is het zó dat, naar aanleiding van de werkzaamheden van het ministerieel comité van de hakbijl — indien ik deze ietwat scherpe term mag gebruiken — er enerzijds sprake is van de verhoging van de bevolkingsnormen en er anderzijds diverse tekenen op wijzen dat er meer en meer wordt gedacht aan een uitstel van de toegezegde en voor de werving van nieuwe leerkrachten onontbeerlijke, tweede etappe inzake herwaardering van het ambt van onderwijzer en van kleuteronderwijzeres in functie van de verlenging van hun studien.

Mijnheer de Minister, in uw uiteenzetting hebt U tevens terecht het belang onderstreept van de socio-culturele activiteiten. Doch de nodige maatregelen tot verbetering van het statuut van het hulpopvoedend personeel laten op zich wachten. Dit is zelfs het geval voor de toepassing — ten minste, is er bij mijn weten de jongste dagen terzake nog

niets veranderd — in het Nederlandstalig Rijks-onderwijs van enkele bescheiden verbeteringen onder meer inzake de vakantieprestaties, die reeds een jaar geleden tot stand zijn gekomen in het Franstalige net.

Algemeen wordt erkend dat het secundair onderwijs grote behoefte heeft aan uitbreiding en geleidelijke veralgemening van de experimenten inzake vernieuwd secundair onderwijs, mits natuurlijk de daarbijhorende verbetering inzake lokalen, bevolkingsnormen, daadwerkelijk medebeheer en dies meer. In feite echter is er vandaag, steeds in dezelfde context, vooral sprake van „stabilisatie” van dit vernieuwd secundair onderwijs, dat wil zeggen, van een tot stilstand brengen van deze hervorming. Of nemen wij de zo belangrijke permanente vorming en, meer bepaald, het onderwijs voor sociale promotie. Weliswaar werd door één van uw collega's kortelings een wetsontwerp voor de kredieturen ingediend bij de Senaat, maar dit wetsontwerp is zo beperkend in enkele van zijn voornaamste modaliteiten, dat alle organisaties van werkende jongeren en vele volwassenen hun ontgoocheling niet hebben verborgen. Dit ontwerp voorziet inderdaad niets voor hulp aan de eerstejaarsleerlingen van dit onderwijs en bovendien beperkt het feitelijk de voordelen tot het eigenlijk beroepsonderwijs; dit alles in feite voornamelijk om de uitgave niet te overschrijden van ongeveer driekwart miljoen per jaar.

En wat dan te zeggen over de, o zo geleidelijke, toepassingen van de wet van 19 juli 1971 inzake studietoelagen en -leningen, die dan nog grotendeels wordt ontluisterd door de besnoeiingen inzake de sociale begrotingen — naast diverse andere, zogeheten, onproductieve uitgaven, onder meer, inzake toelagen en -leningen, die dan nog grotendeels wordt ontluisterd door de besnoeiingen inzake de sociale begrotingen — naast diverse andere, zogeheten, onproductieve uitgaven, onder meer, inzake fundamentele vorsing — van de universiteiten?

Ik zei : om de averechtse evolutie inzake democratisering van het onderwijs te keer te gaan en daadwerkelijk een betere richting in te slaan, is er dringend behoefte aan meer middelen — menselijke en financiële — of althans aan een grondig gewijzigde aanwending van de beschikbare middelen.

Deze vaststelling, Mijnheer de minister, heeft veel minder te maken met uw ongetwijfeld positieve bedoelingen op heel wat gebieden, dan wel met het algemeen beleid van de Regering en met zijn onvermijdelijke zware implicaties wat betreft de politiek van het departement van Nationale Opvoeding.

Trouwens, hoe is het anders te verklaren, Mijnheer de Minister, dat U heel in het begin van uw uiteenzetting, hebt verwezen naar een uitspraak van Herbert Marcuse betreffende „de criminaliteit van steeds krachtiger geschut, raketten en bommen”? Men begrijpt deze bittere allusie maar al te best

wanneer men weet dat in de leidende regeringskem er enerzijds wél veel sprake is van besnoeiingen op, in het bijzonder, de onderwijsuitgaven, maar dat er anderzijds openlijk wordt aangestuurd op een versnelde verhoging van de militaire uitgaven, met het oog op de toepassing van het zogeheten plan-Vanden Boeynants dat voornamelijk aanstuurt op versterking van de Rijkswacht en op verhoging van de Belgische deelname aan de opstelling der Navo-legers „ten Oosten van de Rijn” en, met het oog daarop, op het aanschaffen van een zestigtal ultramoderne gevechtswagens ten bedrage van 3-4 miljard.

Trouwens, Mijnheer de Minister, impliceert dit-zelfde plan Vanden Boeynants niet, onder andere, de afschaffing van de uitstellen van militaire dienst die met zulke klem werd afgewezen door een reeks eminente **experten** als schadelijk voor het voortzetten van de studiën?

Stuurden de voorstanders van dit plan, op de koop toe, niet aan op het inrichten in de scholen, als antwoord op de brede en krachtige protestbeweging der jongeren, van spreekbeurten door woordvoerders van het leger, waarvan het optreden bezwaarlijk kan beschouwd worden als bevorderlijk voor de „interne democratisering” van de school?

Doch om aan te sluiten bij één van de voornaamste thema's van uw uiteenzetting, Mijnheer de Minister, dat rechtstreeks verband houdt met de al of niet optimale aanwending van de voor het onderwijs beschikbare middelen, moet ik met spijt stilstaan bij het hoofdstuk van het Regeerakkoord ter herziening van het Schoolpact en bij het protocol dat op basis hiervan werd uitgewerkt door de **meerderheidspartijen**. Dit akkoord en dit protocol plaatsten niet alleen de Cultuurraden en het Parlement, maar meer nog alle voornaamste betrokkenen dat wil zeggen : de ouders, de leerlingen en studenten, de leerkrachten, en al diegenen die belang stellen in de vorming van de jeugd en in de permanente vorming — voor een reeks van voldongen feiten, die zwaar op de toekomst van het onderwijs dreigen te wegen. We hebben hier inderdaad te doen met een nieuw vergelijk tussen de tophiërarchieën van de diverse schoolnetten, dat in feite de verzuiling consolideert, en dat de democratische toenadering van onderop, in het perspectief van een waarachtig pluralistische gemeenschapsschool, ernstig dreigt te bemoeilijken. Zeker, niet alles in dit nieuw vergelijk is negatief. Ik denk onder meer aan de geleidelijke gelijk-schakeling van de personeelsstatuten, inbegrepen wat betreft de vastheid van betrekking; ik denk aan voorzieningen inzake de verwezenlijking — weliswaar met haast 15 jaar vertraging! — van diverse niet-uitgevoerde, op zichzelf positieve clausules van het pact van 1958; deze enkele positieve punten wijzen naar onze mening er op dat de onderhandelaars der regeerpartijen in zekere mate dienden rekening te houden met de gefundeerde eisen van de „producenten” en „gebruikers” van beide grote

netten, zonder deze laatste evenwel op enige wijze te betrekken bij de onderhandelingen zelf.

Doch van een reële opmars naar de pluralistische gemeenschapsschool, deze essentiële vereiste tot een konsekwente democratisering van het onderwijs, zal er aan de hand van dit „schoolpact bis” weinig of niets in huis komen.

U verklaarde zelf, Mijnheer de Minister, dat de verwezenlijking moeilijk zal zijn en slechts op kleine schaal zal kunnen gebeuren.

En het allerrecentste gebeuren in verband met de reacties uitgelokt door uw nochtans zeer voorzichtige verklaring met het oog op een versnelde integratie van de drie onderdelen van de toekomstige Universiteit Antwerpen, spreekt terzake boekdelen. In werkelijkheid, na het Regeerakkoord meer nog dan voorheen, zal iedere belangrijke evolutie naar toenadering tussen de instellingen der onderscheiden schoolnetten evenals iedere reële stap vooruit naar democratisering van het onderwijs, afhangen van de druk en de initiatieven van de basis — dat wil zeggen : leerlingen, leerkrachten en ouders — gericht op democratisering en decentralisering op het niveau van de school, van de gemeente, van het gewest, binnen elk net, en op de samenwerking van onderop tussen beide grote netten.

Ik verwijs terzake naar de interessante stellingnamen vanwege diverse jeugdorganisaties, **oudergroeperingen**, onderwijskringen — onder meer van het recente congres van de ouderverenigingen van het Nederlandstalig officieel onderwijs dat U hebt bijgewoond, Mijnheer de Minister, en waarvan ik de werkzaamheden heb kunnen volgen.

Het is op deze evolutie, veeleer dan op het door de Regeerpartijen aan de oppositiepartijen voorgestelde gesprek . . . om de inhoud van het Regeerakkoord inzake de vernieuwing van de Schoolpact te ratificeren, dat de Communistische partij rekent voor een positieve evolutie in de richting van de pluralistische gemeenschapsschool en van de reële democratisering van het onderwijs.

Daarom heeft mijn partij gemeend het protocol van de Regeringspartijen niet te moeten onderschrijven zulks in tegenstelling onder meer met onze Collega's van de de Volksunie die blijkbaar geen been zien in de geconsolideerde verzuiling.

Daarom ook immers is mijn partij van mening dat voor reële versterking van het Nederlandstalig onderwijs te Brussel — versterking die inderdaad vereist dat de aantrekkingskracht van dit onderwijs op het geheel van de Brusselaars van Vlaamse afkomst zou worden vergroot — niet alleen overleg is vereist tussen de diverse inrichtende machten, maar ook en vooral democratische inspraak en onderlinge toenadering van onderop.

Ik vermeld terzake wat volgens mij tot nog toe één van de voornaamste zwakheden is van de Vlaamse aanwezigheid in de hoofdstad en meer bijzonder op onderwijsgebied. Dit is namelijk het enorme overwicht, ja het feitelijke monopolie qua **representativi-**

teit, van de zogeheten confessionele zuil die nog werd bevestigd door de moeilijk anders dan kortzichtig te bestempelen uitsluiting van de Nederlandstalige vrijzinnigen van de hoofdstad uit de Nederlandstalige culturele Commissie. Hierdoor werd deze Commissie in feite totaal uitgeschakeld als mogelijke inrichtende macht voor het zogeheten neutrale of niet-confessionele onderwijs. Alleen komen dan ook hiervoor in aanmerking — en dit is wel spijtig — enerzijds de overwegend Franstalige gemeenten of anderzijds het Rijk zelf.

Bijgevolg zou ik willen zeggen, Mijnheer de Minister, in antwoord op uw oproep, bij het einde van uw mededeling, tot samenwerking tussen de Nederlandstalige Brusselaars wat betreft het onderwijs, dat de Nederlandstalige Brusselse communisten bereid zijn aan deze oproep gevolg te geven, doch zulks met dien verstande dat ook hier toenadering wordt nagestreefd in faire voorwaarden tussen gelijke partners, dus wel met maar niet onder de bestaande Cultuurcommissie en voornamelijk mits beroep op democratische inspraak van de basis van beide netten.

Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, ik dank U voor de aandacht die U hebt willen verlenen aan mijn uiteenzetting.

De Voorzitter. — De heer Coens heeft het woord.

De heer Coens (op het spreekgestoelte). — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, Waarde Collega's, voor deze bespreking over het algemeen beleid inzake onderwijs werd ik namens mijn fractie aangeduid om te spreken over het secundair en hoger onderwijs. Collega's hebben namens de Christelijke Volkspartij respectievelijk en hoofdzakelijk gehandeld over het basisonderwijs en het psyche-medisch sociaal werk ten dienste van opvoeding, onderwijs en beroepsoriëntering. Onder-tussen hebben wij kennis genomen van de mededeling van de regering over het onderwijsbeleid en van de standpunten van de diverse fracties dienaangaande. Wij zullen dan ook deze gelegenheid niet laten voorbijgaan om daar, en met betrekking tot de vooropgestelde onderwerpen, in de mate van het mogelijke en van het wenselijke op in te gaan. Wij zullen het beperkt aantal geselecteerde thema's alleen naar de grote krachtlijnen en vanuit pedagogisch en sociaal perspectief beschouwen.

Eerst zou ik willen spreken over het secundair onderwijs, in het bijzonder over wat men de gewoonte heeft aangenomen te noemen het vernieuwd secundair onderwijs, en vervolgens over het hoger onderwijs, in het bijzonder over het niet-universitair hoger onderwijs.

Laten we uitgaan van de vaststelling dat er momenteel zowel globaal als partieel vernieuwingswerk in het secundair onderwijs aan te wijzen is. Het globaal — wellicht te massaal — vernieuwingswerk wordt genoemd „het vernieuwd secundair onder-

wijs”. Het beoogt een pedagogische, inhoudelijke en structurele wijziging in het voortgezet onderwijs te realiseren die zou moeten dienen als antwoord op de diverse hedendaagse uitdagingen. Het bezit evenwel geen enkel monopolie op het gebied van vernieuwing. Er is immers ook partieel vernieuwingswerk, namelijk een overal aanwezig bestendig streven naar onderwijsverbetering met wel omschreven doelstellingen; het gaat voorzichtiger te werk als het zopas genoemd vernieuwd secundair onderwijs en kan er een voorbereiding op betekenen. In dit vernieuwingswerk, laat het globaal of partieel zijn, kan men onderscheiden, duidelijker dan vroeger, uitgesproken socio-kulturele doelstellingen, pedagogische middelen en, speciaal in het vernieuwd secundair onderwijs, ook aangepaste structuren. Niettemin blijkt uit het voorgaande dat de vernieuwing op haar geheel niet kan gezien worden los van een mens- en maatschappijbeeld, onafhankelijk van partiële voorzieningen en middelen zonder verband met weldoordachte en procesmatig opgevatte pedagogische en didactische uitgangspunten. Het betekent meteen dat elke vernieuwing op voorhand ernstig, fundamenteel en interdisciplinair diende bestudeerd te worden, aanvankelijk voorzichtig, stapsgewijze maar toch duidelijk bij wijze van experiment gerealiseerd, bestendig, in alle vrijheid en ten gronde geëvalueerd. Wat verlangt men eigenlijk? Waar het nut heeft, de studiekeuze wat langer uit te stellen dan vroeger het geval was, de aanleg van de jongeren uittesten, meer flexibele studievormen invoeren, zodoende door een meer geordende evaluatietechniek de positieve oriëntatiekansen opvoeren, om dan diverse beroepsrichtingen gemakkelijker te stellen binnen ieders bereik. In die zin kan gesproken worden van democratisering en van betere individualisatiekansen binnen het onderwijs. Zeer belangrijk is hierbij dat men een ernstige inspanning doet om de hoofdklemtoon — laten we hopen niet meer dan nodig is — te verleggen van de stof die onderwezen wordt naar de jongere wie ze onderwezen wordt. Zo kan men het nu reeds voor een winstpunt aanzien dat de laatste jaren een niet te loochenen stroomversnelling is ingetreden in het pedagogisch denken op school. Een winstpunt is ook dat door de wet van 19 juli 1971 een juridische basis gegeven is voor, mogen we hopen geen andere dan wel overwogen experimenten.

Nu de zaken zover staan, menen we dat geen enkele ernstige reden meer kan ingeroepen worden om, uit hoofde van iets als een soort ongeduld, overijld te werk te gaan; alle mogelijke vernieuwingen ineens en op brede schaal doorvoeren, zonder vakkundige begeleiding, zonder permanente evaluatie, zonder de nodige waarborgen voor de toekomst van de leerlingen, zonder het scheppen van reële hulp voor de leraar die met de uitvoering belast is, zonder leerplannen waarvan al de componenten en op zichzelf en in hun onderling verband vooraf en op

bepaalde schaal op hun reële waarde werden getest, leidt voor de meeste directies, leraren en leerlingen tot onoverkomelijke moeilijkheden en tenslotte tot verwarring en mislukking. Zo begrijpt men best de waarschuwendende brief die door de Vereniging van de Studieprefecten van het **officieel** onderwijs op 26 juni 1972 tot de toenmalige Minister van Nationale Opvoeding gericht werd.

Wij menen te moeten de aandacht vragen voor **enkele** reeds begane fouten, waarvan het gehele beleid schade kan ervaren. Er is vooreerst het gebrekkig overleg tussen de onderscheiden netten, ofschoon dit overleg in de wet staat ingeschreven. Waar blijft de commissie voor het uitwisselen van de ervaringen en voor het bijsturen van het geëxperimenteerde? Wordt dit niet verlangd door het Rijksonderwijs of wil het zich, helemaal los van alles, storten in een roekeloze onderneming? Ook doet zich, inzonderheid in het Vrij onderwijs, het tekort aan financiële middelen voor een volwaardige pedagogische begeleiding op een pijnlijke manier voelen. Verder werden geen, of toch alleszins veel te weinig maatregelen getroffen om al die betrokken leerkrachten op hun vernieuwde taak voor te bereiden; overigens moet de beroepsvervolmaking van het pedagogisch personeel op een volwaardige wijze worden geïnstitutionaliseerd. Op dat punt staan we steeds nog zo goed als nergens. Er is ook geen voldoende integratie van het beroepsonderwijs in het geheel van de vernieuwing.

En hoe staat het met de vooruitzichten op de longitudinale evaluaties die, wat het secundair onderwijs betreft, moeten strekken van de basisschool tot in de eerste jaren van het hoger onderwijs? Vanwaar die toon die af en toe uit de kringen van sommige leidende instanties, zo onder meer via bepaalde televisie en radiouitzendingen, tot de gewone man doordringen, alsof alles nu reeds in kannen en kruiken was? Ieder fundamenteel oordeel over het Vernieuwd Secundair Onderwijs dient toch te worden uitgesteld — we citeren de tekst van het memorandum van de Interprovinciale Kulturraad voor Vlaanderen — totdat de resultaten zowel tijdens als na de afloop van een volwaardige experimentele cyclus van minimaal zes jaren zouden beoordeeld worden door een totaal onafhankelijk en wetenschappelijk onderlegd organisme”, en inmiddels moet iedereen het aanzien als onverantwoord over het vernieuwd secundair onderwijs te spreken als over iets anders dan een experiment. Anders spreken is misleidend. En dan de administratieve onduidelijkheid, af en toe ook de engheid, die de volwaardige uitbouw van het experiment nutteloos beperken. Moeten we spreken over het vermengen van sociale met pedagogische problemen wat leidt tot onoplosbare situaties, zoals het bijvoorbeeld blijkt uit het geval van de technische leraars? Uit deze en ook nog andere moeilijkheden vloeit onder andere voort dat bij velen een zekere moeheid **ontstaat** bij het experimenteren zelfs in die

zin dat er hoe langer hoe meer gevallen schijnen voor te komen van personen die de terugkeer verlangen tot het oude, vertrouwd regime, zonder reële vooruitgang in de verwezenlijkingen van de doelstellingen niet alleen van het vernieuwd secundair onderwijs, maar van ieder secundair onderwijs zonder meer. En zo iets mocht fataal worden voor de verlangde democratisering en voor iedere pedagogische vernieuwing.

Of het vernieuwd secundair onderwijs inderdaad een belangrijke stap in het fundamenteel **vernieuwingswerk** van ons onderwijsbestel betekent, hangt af van veel factoren in het bijzonder van de volgende:

- het voortdurend scherp stellen van de doelstellingen van de hervorming, wat impliceert het ontwikkelen van de onderwijskunde als studie en research;
- het verschaffen van voldoende budgettaire middelen tot onderwijsonderzoek en tot realisering van de hervorming;
- het aanmoedigen van de creativiteit en de toewijding van de leraren door aangepaste voorbereiding, reële en in elk opzicht aanvaardbare vormen van bijscholing en effectieve begeleiding;
- het verschaffen van gelijke middelen aan alle onderwijsnetten en het ernstig opnemen van elke inbreng, via het institutionaliseren en het functioneren van de voorziene overlegorganen;
- het stimuleren van een soepel administratief kader, in het bijzonder ten aanzien van de leraren en inzonderheid die uit de technische sector;
- de verlenging van de leerplicht om de revalorisatie van het beroepsonderwijs binnen dit kader mogelijk te maken.

Vanuit het cultureel autonoom Vlaanderen moet een werkelijke onderwijsvernieuwing in geheel het secundair onderwijs gerealiseerd worden. Zo ware het verkeerd het goede dat wellicht uit het vernieuwd secundair onderwijs zal groeien, waar het mogelijk is, niet te laten overhevelen binnen de traditionele structuren. Ook buiten het vernieuwd secundair onderwijs om is immers grondige verbetering mogelijk en wenselijk. Behalve een nationaal instituut voor de pedagogiek lijken ons regionale pedagogische centra en gebeurlijk ook andere organen voor overleg en samenwerking hierbij belangrijke hefboomen. Wij zouden hier nog een hele lijst concrete problemen met betrekking tot het middelbaar onderwijs, inzonderheid tot het vrij secundair onderwijs, kunnen naar voren brengen. Wij vertrouwen echter op de daadwerkelijk bereidheid van onze nieuwe minister van Nationale Opvoeding om in open en bestendige dialoog deze problemen, vanuit een waarachtige **onderwijsbekkernis**, zo spoedig en degelijk mogelijk, oplossingen voor te stellen. De volwaardige inbreng van het Vrij onderwijs kan op het punt van algemeen onderwijsbeleid alleen maar vruchtbaar zijn.

Mag ik in dit verband even wijzen op de noodzakelijke hervorming van het maturiteitsexamen, waarbij de resultaten en voorstellen van meer dan 600 katholieke middelbare onderwijsinrichtingen ernstig moeten worden opgenomen? En zo kom ik terecht bij een ander punt: de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs.

De maturiteitsproef heeft geen begin van oplossing kunnen geven aan het probleem der mislukkingen dat zich voornamelijk in de eerste twee jaren van het hoger onderwijs stelt. Andere alleenstaande **selectie**-proeven en psychologische test zullen het ook niet doen. Zij kunnen slechts indicatief zijn omdat zij ten aanzien van het eigenlijke onderwijsproces indirect en onvoldoende representatief zijn. De beste indicatie in verband met de toekomst in het hoger onderwijs van een afgestudeerde uit het secundair onderwijs vormen nog altijd de studieresultaten in het secundair onderwijs en de ernst waarmee ieder instituut op zich zelf te werk gaat. Hoe dan ook, feit is dat de ene student veel beter uitgerust is voor de kapitale eerste selectiefaze van het hoger onderwijs dan de andere.

Indien wij het ernstig menen met de individualisering van het onderwijs, ook op hoger onderwijsniveau, dan betekent dit dat wij er moeten voor zorgen dat elkeen in het onderwijs zelf, zo nodig, met inhaal- of bijscholingsprogramma's, dezelfde uitrusting moet krijgen. Dus geen extra, indirecte tests, geen eenmalige selectieproef, geen louter sanctioneren van een studieverleden afzonderlijk; wel een positieve verzorging en uitbouw van de kans op positieve selectie in en gedurende de eerste faze van het hoger onderwijs. Selectie zonder oriëntatie mag niet. Men mag, vandaag de dag, geen educationele deur dichtklappen zonder een andere open te stellen.

De nog voortbestaande, structureel verankerde, educationele en sociale kloof tussen het universitair en het niet-universitair hoger onderwijs bemoeilijkt ten zeerste een positieve oriëntatie bij het begin der hogere studies. Universitair en niet-universitair onderwijs zijn volstrekt complementair, en de in uitzicht gestelde „passerellen” zijn onvoldoende, voornamelijk omdat zij te laat komen in de studiecycli van de studenten en veel studieled mee-brengen. Inhoudelijk zijn beide vormen van hoger onderwijs ten andere sterk naar elkaar aan het groeien. De universiteit doet ook aan beroepsopleiding, het niet-universitair hoger onderwijs gaat noodgedwongen ook meer wetenschap in zijn opleidingen steken en neemt afstand van de directe beroepsvorming omdat deze het gevaar loopt niet lang mee te gaan. Ook de studenten van het niet-universitair hoger onderwijs moeten kunnen deelnemen aan voornamelijk toegepast onderzoek. De niet-universitaire hogere onderwijsinstellingen een universitair etiket geven, zonder het universitair niveau te bereiken, is misleidend. Men moet bijvoorbeeld aan het onderwijzend personeel in de

beide sectoren even hoge eisen stellen. Ik zou er ook durven op aandringen dat het niet-universitair en het universitair hoger onderwijs gezamenlijk de eerste faze van het hoger onderwijs en de daarin kapitale selectie- en oriënteringsfaze gestalte zouden geven. De universiteiten en niet-universitaire hogere onderwijsinstellingen die zulks proberen moeten worden gesteund.

Spijts dit perspectief zullen steeds vele waardevolle mensen om sociale redenen niet tot de eerste faze van het hoger onderwijs doordringen. Zonder grote inspanningen zijn de niet-bezitters van een diploma secundair onderwijs levenslang uitgesloten van een direct contact met wetenschappelijk onderwijs. Voornamelijk daarom moet, via ernstige studie en onderzoek, de „open universiteit” worden gerealiseerd. Hierbij moet gedacht worden aan een bundeling van voornamelijk universitaire uitrusting en personeel en van het televisiemedium, om goed gestructureerde pakketten van algemene vorming, van bijscholing en recyclage en zelfs op termijn van een eerste faze van eigenlijke universitaire opleiding te kunnen realiseren. België en Vlaanderen hebben, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Groot-Brittannië, geen tekort aan universiteiten, maar op lange termijn kan dit, onderwijskundig en economisch, aantrekkelijk alternatief ons niet onverschillig laten.

Omtrent de universiteiten wil ik zeer kort zijn. Drie opmerkingen slechts:

1. niet alle specialisaties van de tweede en derde cyclus mogen op staatskosten aan elke universiteit worden uitgebouwd, beneden een bepaalde bezettingsgraad mogen ze slechts eenmaal per landsdeel worden ingericht;
2. de ruime personeelsvoorziening krachtens de wet van 1971 is hoegenaamd geen waarborg voor een betere pedagogische omkadering; meer werkingsmiddelen zouden naar programma's en projecten en minder naar vaste benoemingen moeten gaan;
3. met handhaving van dezelfde, strenge boekhoudkundige controle moet aan de universiteiten, vooral die van het Rijk, een grotere beheersvrijheid worden toegekend.

Mag ik ook even enkele concrete problemen in verband met het niet-universitair hoger onderwijs aansnijden?

De wet van 7 juli 1970 moest aanleiding geven tot het tot stand brengen van veertien raden teneinde gestructureerde contacten tussen alle belanghebbenden van het hoger onderwijs per categorie en over het geheel mogelijk te maken. Deze raden werden nog altijd niet samengesteld zodat de normale evolutie van het hoger onderwijs, zowel pedagogisch als qua inplantingen, moeilijk is geworden. Bij de samenstelling van deze raden moet men erop bedacht zijn dat er daar tot een werkelijke concertatie kan gekomen worden tussen het universitair en het niet-universitair hoger onderwijs

en dat aan de vaste raden een zo breed mogelijke bevoegdheid wordt gegeven.

Een van de meest actuele vraagstukken in verband met het niet-universitair hoger onderwijs wordt gesteld in verband met het noodzakelijk herstructureren van de studies van technisch ingenieur. In de commissie van Nationale Opvoeding ontvingen wij verleden week een nieuw wetsontwerp, zij het formeel in de vorm van amendementen. Dit ontwerp is momenteel in de diverse partijinstanties in bespreking als werkdokument. In de bevoegde commissie zullen wij ons standpunt nader bepalen al maken we nu reeds het nodige voorbehoud omtrent de gevolgde procedure en omtrent de inhoud. Persoonlijk zou ik willen pleiten voor een loyale samenwerking tussen de diverse netten in het perspectief van rationalisatie, rekening gehouden met de feitelijke situatie en sociologische eigenheid van elk gewest. Collega Swaelen zal op deze kwestie nader ingaan en in de toekomst zullen wij hier nog op terugkomen. Mag ik er terloops toch even op wijzen dat met het besproken ontwerp beloofd werd simultaan een ontwerp voor het agrarisch hoger onderwijs in te dienen, daarop wachten wij nog steeds.

Er rijzen ook acute problemen met betrekking tot het architectuuronderwijs en meer bepaald eisen betrokkenen terecht:

1. dat de erkende architectuurscholen bij hoogdringendheid en op hetzelfde tijdstip opgenomen worden bij het hoger onderwijs van het lange type;
2. de oprichting in de schoot van de hoge raad voor artistiek hoger onderwijs van een raad voor het onderwijs in de architectuur, paritair samengesteld voor de twee schoolnetten;
3. het bevrijd worden uit de dubieuze toestand van afhankelijkheid van twee departementen met alle nefaste gevolgen **vandien**, overigens kenmerkend voor het onderwijs in het algemeen.

Mag ik ook Uw aandacht vragen voor de specifieke onderwijsmoeilijkheden in de verpleegkunde. Het theoretisch onderricht moet er bestendig aangepast worden aan de snel evoluerende technologie en de maatschappelijke verandering. De programma's zijn evenwel fel verouderd en onvoldoende bepaald, van daar ook sterk verschillend naar de visie en de inzet van directie en docenten. In plaats van twee soorten vakken, namelijk algemene en technische, zou men er beter komen tot drie : algemene cultuur (waardoor de opleiding verruimd en maatschappelijk sterker betrokken wordt), hulpwetenschappen en eigenlijke technische vakken. Omtrent de stages rijst het probleem van de hoeveelheid en de wijze waarop, evenals van de adequate begeleiding en toezicht van de studenten met de noodzaak van vlotte samenwerking tussen het opleidingsinstituut en de stageoorden en tenslotte het probleem van de evaluatie van de stages. Ook in deze sector moet

dringend worden gezocht naar de nodige waarborgen voor een degelijke opleiding en bijscholing van de docenten.

Er is overigens een algemeen probleem omtrent de vorming en vervolmaking van de leraars. Zonder te willen stellen dat de voortdurende vorming van de onderwijsverstrekkers voor elk niveau gelijk moet zijn, durven wij toch aandringen op de gelijkwaardigheid en op algehele revalorisatie. Onderwijs verstrekken is een maatschappelijk bijzonder waardevolle aangelegenheid, het veronderstelt zeer veel en het heeft recht op de passende waardering. Goed onderwijs geven impliceert dat men goed de leerlingen kent maar ook goed de leerstof kent en bijhoudt.

Tot slot wil ik een oproep doen opdat we er in dit land en in het bijzonder in onze Nederlandse Cultuurgemeenschap zouden toe komen het onderwijsbeleid niet alleen financieel en technisch, maar ook en vooral sociaal en pedagogisch te benaderen. De bevordering van de maatschappelijke vooruitgang en het algemeen welzijn zijn afhankelijk van de fundamentele democratisering én de kwalitatieve opgang van ons onderwijsbestel. Hierbij moeten alle betrokkenen, beleidsverantwoordelijken — directies, leraars, ouders en leerlingen-studenten samen hun aspiratie- en prestatieniveau — voortdurend optrekken; men mag zich niet rap tevreden stellen, maar men moet in onderling overleg steeds zoeken naar en werken voor beter onderwijs en bestendige vorming voor elkeen. Laten wij ons voor deze doelstellingen eensgezind inzetten, het loont de moeite ! (*Applaus*)

De Voorzitter. — De heer Bascour heeft het woord.

De heer Bascour (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, Dames en Heren, ik zal mij in mijn betoog beperken tot het belichten van enkele aspecten van een noodzakelijk beleid betreffende de permanente opvoeding, de permanente vorming, en het mij veroorloven terzake enkele suggesties te formuleren.

Wanneer men het over onderwijs en opvoeding heeft, dan klinkt het als een gemeenplaats te zeggen dat de opvoeding en het onderwijs uitsluitend ten dienste van de studerende jeugd moeten staan, dat dit moet gezien worden in functie van de huidige en latere levensvreugde van deze jeugd en ook in functie van haar vlotte integratie in de maatschappij zoals die zich in de toekomst zal ontwikkelen, voegt men er doorgaans dan nog stoutmoedig aan toe.

Maar wie spreekt van integratie in de maatschappij moet terdege rekening houden met de ingrijpende technologische evolutie die in een paar decennia een economie van een land, een economie van een dynamische streek of gewest zo grondig kan veranderen, zo grondig en snel kan wijzigen dat bepaalde diplomeerden moeilijkheden ondervinden om zich

op de arbeidsmarkt te handhaven. Hier rijst vanzelfsprekend het probleem van de bijscholing, het probleem van de recyclage, het probleem dat, net zoals in de andere sterk geïndustrialiseerde landen, een passende oplossing vergt.

Hierbij dient toch ook te worden gezegd dat wij het ons niet mogen ontveinzen dat het gevaar niet denkbeeldig is dat de intellectuele en opvoedkundige promotie van de mens te technisch gericht zou worden, dat alle vorming te utilitair zou worden gesteld, te meer daar deze intellectuele en opvoedkundige promotie op de hele levensperiode van de mens dient te zijn gericht.

Maar wat nu het probleem van de bijscholing door recyclage betreft kan dit probleem, mijns inziens, althans in zijn aanvangsfase worden ondervangen door het zo vlug mogelijk invoeren van de zogenaamde doorlopende scholing, de permanente opvoeding waar de massa-media en hoofdzakelijk dan televisie en radio van overheidswege bij betrokken moeten worden. Hoe dan ook, er dient voor gezorgd te worden dat de meest moderne opleidingstechnieken, onder meer de geprogrammeerde instructie en de audio-visuele middelen, ter beschikking gesteld worden van hen wier bestaanszekerheid door de vooruitgang wordt bedreigd.

Mijnheer de Minister, hier rijst de vraag of in het departement van Nationale Opvoeding geen afzonderlijke dienst voor doorlopende scholing en voor bijscholing zou dienen opgericht en vooral uitgebouwd te worden, dienst die deze belangrijke taken op zich zou nemen. Dan denken wij hierbij aan hen die, wegens bepaalde omstandigheden, niet een studieniveau bereiken, studieniveau dat in hun werkelijke mogelijkheden lag.

Het onderwijs voor sociale promotie, het vroeger onderwijs met beperkt leerplan, dient derwijze aangepast, grondig en dringend aangepast, nu vooral op een ogenblik dat het stelsel van de kredieturen spoedig zal worden ingevoerd.

De jonge mens en zelfs de minder jonge mens moet weten waar hij hulp kan vinden indien hij wenst meer zelfstandig te kunnen studeren. Hij moet weten waar hij hulp kan vinden om bepaalde moeilijkheden te overwinnen. Kortom, het volledig post-scalair onderwijs dient derwijze georganiseerd te worden dat zij die de toenemende vrije tijd willen benutten om hun sociale standing te verbeteren hiervoor niet alleen de middelen maar ook de mogelijkheden ter beschikking krijgen. Daarbij zal dan ook een bijzondere aandacht moeten besteed worden aan de internationale gelijkstelling van diploma's.

Ook mag niet uit het oog worden verloren dat in een maatschappij als de onze, waarin de vrije tijd bestendig verhoogt, de behoefte aan welzijn bij de moderne mens in deze zogeheten welvaartmaatschappij steeds maar groter wordt.

Daarbij moet volgens mij zoveel als kan gebruik gemaakt worden van de volksopleiding en de voortdurende vorming.

Dit impliceert tevens dat de algemene onderwijspolitiek de opleiding niet te sterk of uitsluitend mag oriënteren naar de mens-aan-de-arbeid, maar dat deze onderwijspolitiek zich tevens op een doeltreffende manier moet bezighouden met de opleiding van de mens-in-zijn-vrijtijdsbesteding. Dit houdt meteen in dat de school en de naschoolse vorming niet meer los van elkaar kunnen gezien worden. **Ze** moeten trachten als het ware een sluitend geheel te vormen waarin de intellectuele, de sociale en de culturele vorming niet op een bepaald ogenblik in een mensenleven worden afgesloten, maar steeds verder doorgaan.

De kennisoverdracht kan niet meer worden verzekerd door de school alleen zoals wij ze thans kennen. Daarom ook moet het probleem van de permanente vorming spoedig en grondig worden aangepakt en liefst zo, naar mijn gevoelen, dat de school zou worden beschouwd als een geïntegreerd deel van deze voortdurende vorming.

Het is een enorme opdracht, Mijnheer de Minister, binnen een betrekkelijk korte termijn ervoor te zorgen dat de vorming van de school, de actie van al de communicatiemiddelen die ter beschikking zijn of die ter beschikking kunnen gesteld worden in zo mogelijk aangepaste technieken, om dit alles met het vormingswerk in zijn geheel, om dit alles te laten convergeren in de groeiende noodzakelijkheid van een veelzijdige, veelvormige permanente opvoeding. Bij dit alles, bij de verwezenlijking hiervan zal er veel zijn voor realisme, voor doeltreffendheid en aanpassing nodig zijn.

En bij deze verwezenlijking ligt er, mijns inziens, een vrij belangrijke taak weggelegd ook en vooral wellicht voor de Cultuurraad, een taak die er moet in bestaan vanzelfsprekend de Ministers, belast met de zware verantwoordelijkheid deze doelstellingen na te streven, zoveel als het kan en zo vaak mogelijk te helpen en te steunen. Maar bij deze verwezenlijking zou ik zelfs durven gewagen van een fundamentele plicht voor onze Cultuurraad die hier toch ook zal willen begrijpen dat hij voor een soort **taakverschuiving** staat, een taakverschuiving die onze **Cultuurraad** de plicht oplegt er mede voor te zorgen dat er lokale of regionale overlegorganen tot stand zouden komen, er mede voor te zorgen dat deze geografische en demografische eenheden waarmee men deze **concertatieorganen** bedoelt in de Regeringsverklaring, zo haast mogelijk aan het werk zouden kunnen gaan. Het ogenblik tot oprichting van deze overlegorganen, lokaal of regionaal, schijnt mij uiterst gunstig, temeer daar wij volop in het stadium zijn gekomen waarin de onderwijsstructuren grondige wijzigingen moeten ondergaan, op een ogenblik dat de Nationale Schoolpactcommissie, waarin alle grote partijen van onze Cultuurraad vertegenwoordigd zullen zijn, een grondige bespreking aan deze problemen zal wijden, op het belangrijke ogenblik dat een efficiënte gewestvorming zal worden doorgevoerd, en op het ogenblik ook dat iedereen **tenvolle** beseft, en dat beslist werd dat financieel en budgettair bekeken aan

rationalisatie, programmatie en coördinatie zal moeten en zal worden gedaan.

Dit enorm probleem stelt zich trouwens niet alleen voor ons gewest en voor ons land. Dit blijkt voldoende uit een toespraak gehouden door de **Directeur-Generaal** van de Unesco, toespraak waarin gehandeld werd over deze permanente vorming en waaruit ik citeer: „ À l'époque actuelle la formation de l'homme ne peut être obtenue que par un effort de **synthèse** qui aboutirait à ce que l'on peut appeler l'éducation permanente dont l'enseignement scolaire, l'éducation des adultes et l'utilisation des loisirs seraient des éléments “. Totdaar het citaat waarin „ne peut être obtenue par un effort de synthèse” benadrukt mag of moet worden.

Mijnheer de Minister,

Uw toespraak zaterdagochtend te Antwerpen gehouden, toen U overging tot installatie van de leden van het vaste coördinatiecomité van de Universiteit Antwerpen, hebben mij doen terugdenken aan vermeld citaat omdat ook in de problematiek van de permanente vorming en gelet op de budgettaire moeilijkheden en mogelijkheden, zoals U het zegde in verband met het universitair onderwijs, de noodzaak absoluut is geworden, de dringende noodzaak, onze beperkte middelen doeltreffend aan te wenden en zo behoorlijk mogelijk te besteden.

De middelen voor deze permanente vorming moeten maximaal en optimaal aangewend worden, en dit kan alleen maar op een efficiënte manier geschieden indien versnippering, overlapping en dubbel gebruik vermeden worden.

Indien men de vermelde kenmerken van een nieuw opgevat educatief systeem aanvaardt, zullen alle vormen van onderwijs hierdoor niet alleen beïnvloed worden, maar tevens al de onderwijsvormen, van welke aard ook, grondig gewijzigd en aangepast moeten worden, en op alle niveaus zullen de structuren, de programma's, de methodes herdacht worden.

Dit alles kan vanzelfsprekend niet in een handomdraai gebeuren, maar geleidelijk en zo snel mogelijk zal men de traditionele onderwijsvormen dienen te wijzigen in die zin dat een ruime waaier van mogelijkheden geboden wordt aan alle leeftijdsgroepen, met dien verstande dat, zoals voor het gewoon onderwijs, gelijke kansen voor iedereen worden geboden. Dit zou moeten geschieden met de tussenkomst, de samenwerking van bestaande en nieuwe openbare instellingen, door het aanwenden van alle private instellingen en initiatieven die voorlichting geven en leidingvormend werk verrichten met betrekking tot arbeid, met betrekking tot culturele ontplooiing, tot sociale en politieke vraagstukken, met betrekking tot gezinsleven, enz.

Tot besluit moge ik stellen dat op het gebied van de permanente vorming, terecht naar het mij voorkomt de aandacht gevraagd wordt voor een groot aantal gebieden die men als prioritair beschouwt waaronder, bij wijze van voorbeeld, de nieuwe voorzie-

ningen en begeleidingsmogelijkheden voor alle jongeren die niet voldoende vormingskansen hebben gehad of voor de jongeren en minder jongeren die zich willen bijscholen, waaronder ook de leiding van verenigingen en de werkingsmogelijkheden op het plaatselijk vlak, want een cultuurbeleid gericht op de voortdurende vorming dient, wat mij betreft, te steunen op een levenskrachtig en pluralistisch verenigingsleven.

Daarom wil ik nogmaals verwijzen naar de rol en de taak die kunnen worden vervuld door de regionale overlegorganen, waarover ik het zoëven had, overlegorganen die coördinerend en adviserend kunnen optreden.

Hier rijst dan ook de vraag, Mijnheer de Minister, of de coördinatie van al deze vormen van permanente opvoeding niet zoveel mogelijk onder één ministerie moet ressorteren. (*Applaus op de banken van de meerderheid*)

De Voorzitter. — De heer Swaelen heeft het woord.

De heer Swaelen (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte Collega's, ik houd deze korte toespraak om mij te verheugen over het feit dat dit belangrijk debat over het algemeen onderwijsbeleid van de regering plaats heeft. Een dergelijke ruime gedachtenwisseling is belangrijk meen ik, ook voor de goede werking en de situering van de bevoegdheden van deze **Cultuurraad**.

Ik heb in dat verband met genoeg geluisterd naar de uiteenzetting van de heer Boel en ik meen te mogen zeggen dat over enkele voorname punten van zijn toespraak een ruime consensus in deze zaal aanwezig is.

Het jaarlijks debat over het onderwijsbeleid in deze Cultuurraad is bijzonder opportuun, mede als voorbereiding voor de latere behandeling van de begrotingen in Kamer, Senaat en Cultuurraad. Op deze wijze kan inderdaad geleidelijk een groeiend vertrouwen tot stand komen in de zo delicate onderwijsmaterie in ons land.

Ik wil nu overgaan tot enkele beschouwingen bij de uiteenzetting van de heer Minister.

Ik geloof dat wij vandaag hier niet het grote debat moeten houden over het pluralisme in het onderwijs. De besprekingen over de herziening van het Schoolpact zullen daartoe de meest geschikte aanleiding vormen. De Minister heeft in zijn toespraak echter allusie gemaakt op het pluralisme. Ik meen dat het past heel eventjes een paar puntjes op de i's te plaatsen wat zijn inleiding betreft.

De Minister heeft in zijn inleiding een definitie gegeven van de pluralistische school die, naar onze opvatting, een van de vele mogelijke definities is. Hij gaf een aantal karakteristieken aan, onder meer dat deze school zou dienen te groeien uit de fusie van bestaande instellingen met verschillende **strek-**

kingen, dat zij beheerd zal worden — „in ieder geval” zei de Minister — op paritaire basis, dat enkele cursussen met filosofische inslag parallel kunnen worden onderwezen, en zo meer.

Deze definitie en deze karakteristieken hebben ongetwijfeld het voordeel dat ze de gedachten stimuleren, maar ik zou daarnaast een definitie willen plaatsen, welke gegeven werd ter gelegenheid van het protocol dat werd opgesteld door de drie ondertekenende partijen van het Schoolpact. Daarin wordt als definitie gesteld dat „deze school voor een bepaalde streek jongens en meisjes uit alle filosofische milieus en van alle strekkingen onthaalt.

Ze zou genieten van een autonoom beheer, mits eerbiediging van de algemene wetten en reglementen. Het democratisch beheer zou voornamelijk worden verzekerd door een raad, evenwichtig en representatief voor alle strekkingen samengesteld. Iedereen zou er genieten van de vrijheid van uitdrukking, de mogelijkheid om zijn persoonlijk engagement te laten kennen zonder nochtans aan proselitisme te doen, maar door verdraagzaamheid en eerbied voor ieders overtuiging te laten blijken, ten einde er een klimaat van wederzijds begrip te doen heersen.”

Daarover kan men mijns inziens alleszins akkoord gaan. De andere modaliteiten blijven, meen ik, verder te bespreken, zo ook de persoonlijke mening van de heer Minister wanneer hij zegt dat het duidelijk is dat de pluralistische school de enige school dient te zijn in een gemeente en dat, wanneer ze bestaat, ze de vrije keuze van de ouders verzekert. Het protocol dat door de drie-partijenregering werd ondertekend, zegt over diezelfde aangelegenheid het volgende: „Men zal zich moeten uitspreken over de principiële kwestie of de pluralistische school, daar waar ze ingepland is, de vrije keuze der gezinnen verzekert en of, in het kader van een **programmatie**, andere scholen later op dezelfde plaats opgericht, ja dan neen, van subsidiëring zouden kunnen genieten.”

U ziet dat het drie-partijenakkoord enigszins genuanceerder is dan de persoonlijke mening die de heer Minister naar voren heeft gebracht bij wijze van inleiding tot dit debat.

Ik meen te kunnen constateren dat bij de benadering van het probleem van de pluralistische school er eigenlijk twee uitgangspunten zijn. Ze kunnen beide waardevol zijn, maar ze dienen niet noodzakelijk alle twee op hetzelfde ogenblik naar voren te worden geschoven.

Het ene is het uitgangspunt van een **sociaal-pedagogisch** concept, een type van school dat zou kunnen bestaan of worden opgericht.

Een ander uitgangspunt dat daarmee niet onverzoenlijk is doch niet hetzelfde is, is dit van de bekommernis om de schoolnetten te rationaliseren. Wanneer wij opteren voor experimenten met pluralistische gemeenschapsscholen, primeert, wat ons betreft, het sociaal-pedagogisch concept van een

nieuw gerichte school, eerder dan direct de zorg, die ook mag aanwezig zijn, om de onderwijsnetten te rationaliseren.

Wie werkelijk wil komen tot een grotere toenadering en tot een effectieve samenwerking op onderwijsgebied, moet behoedzaam te werk gaan.

Wij moeten ons in het debat over de **gemeenschapsschool** of de pluralistische school, wat niet noodzakelijk hetzelfde is, hoeden voor slogans. Het is immers zo dat slogans er ons doorgaans van ontslaan verder over de zaak te moeten nadenken. We moeten ons hoeden voor etiketten die wij plakken op bestaande of op op te richten scholen en die het dan mogelijk maken daartegen ten strijde te trekken. Wij moeten vermijden dit hele debat terug te brengen tot „voor” of „tegen” de pluralistische school.

Wij moeten vermijden het debat dat ruimer is en dat gaat over iets fundamenteels in ons onderwijsbestel, namelijk de samenwerking en de toenadering, door te strakke en te uniforme definities terug te brengen tot een gesprek of tweegevecht tussen voor- en tegenstanders van nader te definiëren pluralistische scholen.

Een voorbeeld van wat ik wil zeggen, wordt mij gegeven door de Universitaire Instelling Antwerpen. Er is veel gediscussieerd over de vraag of de Universitaire Instelling Antwerpen ja dan neen een pluralistische universiteit is.

De heer Minister Vermeylen heeft daarop destijds volgens mij het juiste antwoord gegeven: de beheersvorm kan met een beetje goede wil als pluralistisch worden beschouwd omdat er een pariteit aanwezig is in de Raad van Beheer. De universiteit zelf evenwel is geen pluralistische, doch wel een open universiteit, waar alleen academische criteria gelden, zowel voor het geven van het onderricht als voor het aanwerven en benoemen van professoren.

Op dat stuk deel ik dus volledig de mening van Minister Vermeylen. Ik wil echter zeggen **vanop** deze tribune dat het debat over de vraag „Is Antwerpen een pluralistische instelling ja of neen?” eigenlijk een misplaatst debat is. Waar het op aan komt is dat wij voor een concrete verwezenlijking gaan staan, gebaseerd op een loyale en eerlijke wil tot samenwerking tussen verschillende ideologisch gerichte groepen, een poging die tot op heden schitterend slaagt om vertrekend van een feitelijke situatie te Antwerpen te komen tot een samenwerking en morgen tot een toenadering tussen de drie thans bestaande instellingen die samen de universiteit Antwerpen vormen. Het is een experiment. Dat experiment is gebaseerd op een akkoord afgesloten voor vier jaar. De eerste voorwaarde tot het slagen van dit experiment is naar mijn bescheiden mening de loyale toepassing, door alle betrokkenen, en het stipt navolgen van het akkoord dat men afgesloten heeft, de loyale toepassing van de wet die hier quasi unaniem gestemd werd.

Dat is de eerste en de voornaamste voorwaarde tot

het slagen van dit experiment. In dit opzicht kan ik niet anders dan mij verheugen over de oprichting verleden zaterdag en de plechtige installatie door de heer Minister van Nationale Opvoeding, van het coördinatielichaam voorzien in het artikel 2 van de wet. Ik zou willen verwijzen naar wat ik de eer had in mijn hoedanigheid van rapporteur in de Kamer van Volksvertegenwoordigers te zeggen over dit zo belangrijke coördinatielichaam : „Ik kan niet genoeg het belang van het artikel 2 van het wetsontwerp onderstrepen waarbij de overeenkomsten tussen de drie instellingen worden opgelegd en in het vast coördinatielichaam wordt voorzien. Het is in de schoot van dit coördinatielichaam dat de samenwerking tussen de drie instellingen tijdens de komende vier jaren zal worden georganiseerd. Het is ook daar dat de grondslag van een latere samenwerking en toenadering zal worden besproken en vastgelegd.” In dat verband had ik de eer te verwijzen naar een artikel van professor Deleeck in „De Maand” waarin hij zeer terecht de nadruk legt op het volgende : „De samenwerking en de eenheid te Antwerpen zijn niet voorafgegeven, maar een te maken iets. Men moet het willen, en het kan mislukken. Allen die blijven geloven in de mogelijkheid van vernieuwing in ons land, zullen deze voluntaristische dimensie van het akkoord als een belangrijk element voor de politieke toekomst beschouwen.”

Dat is, naar ik meen, de ware toedracht en het grote belang van de installatie, door de Minister, verleden zaterdag van het coördinatielichaam in uitvoering van de wet op de Universitaire Instelling Antwerpen. Er zijn nu een aantal mensen verantwoordelijk voor het welslagen van dit experiment te Antwerpen. In de eerste plaats zijn daarvoor verantwoordelijk de drie constituerende instellingen van de Universiteit Antwerpen. Het hangt in de eerste plaats van elk dezer drie instellingen af of dit experiment zal slagen. Het hangt ook af van het goed functioneren van het coördinatielichaam dat door het artikel 2 van de wet was voorzien. Ik meen dat het eveneens afhangt van de Commissie van Parlementsleden, die door de wet werd voorzien, en die werden aangesteld tot behoeders en **garanten** van de loyale uitvoering van het afgesloten akkoord en van de wet die daaruit is gevolgd.

Een ander voorbeeld dat ik zou willen aanhalen in verband met deze discussie die men niet mag beperken tot een vóór of tegen pluralisme, bijvoorbeeld is de zo epineuse kwestie van de industriële ingenieurs. Wij hebben de bespreking over dit probleem al te lang laten aanslepen. Er bestond eerst het ontwerp nr. 616 gevolgd door het ontwerp nr. 220 in verschillende successieve versies. Wij denken dat het de hoogste tijd is om komaf te maken met dit probleem dat reeds zoveel jaren ligt te rotten. Wij menen dat op dit ogenblik de voorwaarden zijn verenigd om spoedig tot een akkoord te komen en een wet te kunnen stemmen.

Op basis van de wet van 7 juli 1970 over de structuur van het hoger onderwijs, bestaat er in de Commissie van Nationale Opvoeding van de Kamer der Volksvertegenwoordigers, nu reeds een akkoord over de algemene opvatting en de structuur van de studies van industrieel ingenieur.

Trouwens, de artikelen 1, 2 en 3 van het wetsontwerp die daarover handelen, werden reeds in de Commissie goedgekeurd.

Terloops wens ik te herhalen wat collega Coens daarstraks heeft gezegd, namelijk dat er in de Commissie een akkoord bestond ten aanzien van het **loshaken** van het agrarisch hoger onderwijs uit dit wetsontwerp, mits de uitdrukkelijke voorwaarde evenwel dat een afzonderlijk ontwerp zou worden ingediend dat identiek zou zijn aan het wetsontwerp over de industriële ingenieurs, mutatis mutandis natuurlijk, en dat dit wetsontwerp in het Parlement op hetzelfde ogenblik zou worden goedgekeurd als het wetsontwerp over de industriële ingenieurs. Dit is een verbintenis die tijdens de vorige regering werd aangegaan. Ik meen dat zij door de huidige Ministers van Nationale Opvoeding kan worden nageleefd, want het was de voorwaarde die in de Commissie werd gesteld voor het **loshaken** van het agrarisch hoger onderwijs uit het geheel van het technisch hoger onderwijs.

Ten aanzien van de industriële ingenieurs blijven er thans vier knelpunten over.

In de eerste plaats zijn er de mogelijkheden die geboden worden aan de studenten die thans studies van technisch ingenieur volgen. In de tweede plaats zijn er het lot en de verworven rechten van de leraars die thans les geven in de instituten voor technisch ingenieur. In de derde plaats is er het probleem van de assimilatie van de houders van het diploma technisch ingenieur met het toekomstig diploma industrieel ingenieur. In de vierde plaats is er de delicate kwestie van de inplanting van de toekomstige scholen voor industrieel ingenieur.

Wat de studenten betreft, meen ik dat tijdens de besprekingen in de Commissie vooruitgang werd geboekt en dat de laatste voorstellen van de Minister de mogelijkheid inhouden spoedig te komen tot een oplossing van dit probleem.

Wat de leraren betreft en hun verworven rechten heb ik samen met enkele Collega's een amendement ingediend dat door de Regering in haar laatste voorstel volledig wordt overgenomen en dat mijns inziens een afdoende oplossing brengt voor het sociale probleem van de lesgevers in de huidige instituten van technisch ingenieur.

Met betrekking tot het probleem van de al dan niet automatische assimilatie herinner ik eraan dat Collega Henckens een amendement heeft ingediend dat een compromisoplossing betekent, waarbij, naar ik hoop, zowel de Regering als de belanghebbenden zich zullen aansluiten en waarmede zij zich zullen kunnen verzoenen. Ik dring er dan ook op aan dat in een globaal akkoord over het **wets-**

ontwerp betreffende de industriële ingenieurs, dit amendement zou worden aanvaard.

De inplanting van de scholen voor industrieel ingenieur vormt het voornaamste knelpunt. Ik begrijp zeer goed dat daarover veel beroering bestaat aangezien het lot en het leven van talrijke zeer verdienstelijke scholen hier tenslotte van afhangt. Iedereen is het er echter over eens dat de 53 bestaande instituten voor technisch ingenieur niet alle zonder meer instituten voor industrieel ingenieur kunnen worden. In de loop van de voorbije maanden werden de meest uiteenlopende formules van rationalisatie onderzocht. Telkens werden zij als onvoldoende om de ene of ander reden terzijde gelegd. De kans bestaat thans om op een nieuwe basis te gaan praten over een mogelijke rationalisatie, over de bestaande onderwijsnetten heen. In die zin werd in de Commissie van Nationale Opvoeding van de Kamer een voorstel geformuleerd dat door Collega's van verschillende partijen in principe werd bijgetreden. Verleden week heeft de Minister, eveneens in de Commissie van de Kamer, een voorstel ingediend. Hij zal wel willen aanvaarden dat zijn voorstel wordt beschouwd als een werkdocument, vatbaar voor bespreking en verbetering. Ik wil thans op dit stuk enkele algemene lijnen formuleren van een voorstel dat, mijns inziens, een goede basis voor verdere bespreking kan vormen. Zoals men weet worden straks de studies voor industrieel ingenieurs ingedeeld in twee cyclussen van telkens ten minste twee jaar. Men maakt dus een onderscheid, ook in het voorstel dat ik nu formuleer, tussen de eerste en de tweede cyclus.

De eerste cyclus, de kandidatuursjaren, zou, zoals nu, worden georganiseerd in instellingen die hun huidige eigen aard zouden behouden, namelijk rijksinstellingen, gemeentelijke, provinciale of vrije instellingen. Het aantal van die instituten zou echter moeten worden beperkt, ongeveer naar het model van wat in het huidig artikel 4 van ontwerp 220 dat echter voor amendering vatbaar is wordt bepaald.

De tweede cyclus, daarentegen, zou uitsluitend worden gegeven in één inrichting per provincie, of, zo men wil, in een tiental inrichtingen voor het hele land. Deze inrichtingen zouden onderscheiden zijn van de kandidatuursinrichtingen, maar als het ware — dit is voor ons essentieel — opgebouwd worden uit de samenwerking van al deze kandidatuursinrichtingen die in dezelfde provincie bestaan. De instituten zouden autonoom zijn en worden beheerd door een Raad van Beheer waarvan de samenstelling en de werkwijze zodanig worden bepaald dat, enerzijds de verschillende ideologische groepen voldoende waarborgen bekomen en, anderzijds elke willekeur of partijdigheid vanwege de uitvoerende macht wordt uitgesloten.

Elk instituut zou beschikken over de waaier van de vier grote specialiteiten die worden voorzien in het ontwerp betreffende de industrieel ingenieurs. Eén afdeling textiel, landbouw, en kernenergie zou

per taalstelsel kunnen worden toegevoegd aan een van deze instituten.

Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte Collega's, ziedaar vier knelpunten die de oplossing van het probleem van de industrieel ingenieurs in de weg staan; ziedaar ook enkele suggesties om spoedig tot een globale oplossing voor dit netelige probleem te komen.

Ik moet erkennen dat het haast accideenteel was dat ik het probleem van de industrieel ingenieurs heb aangesneden omdat mijn bedoeling eigenlijk was, te wijzen op het delicate en het ongepaste van de indeling: pluralistisch of niet. Is het voorstel, zoals het nu wordt geformuleerd, voor de industrieel ingenieurs een voorstel tot oprichting van een pluralistische school? Naar mijn bescheiden mening: — zoals ik daarnet voor de Universiteit Antwerpen heb gezegd — neen, maar ik kan mij voorstellen dat sommige personen daaraan het etiket van pluralistische school wensen te verbinden. Dat is hun goed recht. Mijns inziens dient het de zaak niet die etikettenoorlog te voeren. Naar mijn mening heeft het onderscheid, pluralistische school of geen pluralistische school, weinig belang. Wij mogen ons niet opsluiten in die uiteindelijke byzantijnse definities. Van belang is de wil tot samenwerking. Het is ook van belang dat die wil wordt geconcretiseerd in een formule die aangepast is aan de bestaande toestand. Men kan, bij voorbeeld, het experiment van de Universiteit Antwerpen invoeren als precedent voor wat men hier wil doen. Uit dit experiment kunnen elementen worden overgenomen, maar men hoeft niet noodzakelijkerwijze te kopiëren wat er te Antwerpen is gebeurd. Wat van belang is, ik herhaal het, is veeleer het klimaat. Wat van belang is zowel bij de herziening van het Schoolpact, als bij de toepassing van de wet op de Universitaire Instelling Antwerpen als, straks, bij de bespreking over de industrieel ingenieurs is het tot stand brengen van een klimaat van vertrouwen en een wil tot samenwerking. In die zin is er inderdaad een binding tussen de drie problemen die ik heb opgesomd.

De oplossing die men voor de toekomst zal vinden of trachten na te streven op ander gebieden zal inderdaad verbonden zijn met de feitelijke verstandhouding of het feitelijk slagen of mislukken van het experiment tot samenwerking tussen vrijzinnigen en katholieken te Antwerpen. Dat is juist.

En de oplossing die men uiteindelijk zal nastreven zal ook beïnvloed worden door het klimaat dat in ons land zal heersen bij de herziening van het Schoolpact.

Mijn pleidooi is dus enerzijds negatief, het is een pleidooi opdat wij ons niet zouden laten opsluiten in het dilemma vóór of tegen het pluralisme; mijn pleidooi is anderzijds positief voor verdraagzaamheid, voor samenwerking op voet van gelijkheid.

(Applaus bij de C. V.P)

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De Voorzitter. — Dames en heren, er zijn nog twee sprekers ingeschreven, de heren Vermeylen en Bourgeois.

Daarna zal de heer Minister, tot besluit, antwoorden.

De heer Vermeylen heeft het woord.

MEDEDELING VAN DE REGERING BETREFFENDE HET ALGEMEEN BELEID INZAKE ONDERWIJS — VOORTZETTING VAN DE BESPREKING

De heer Vermeylen (op het spreekgestoelte). — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, Dames en Heren, ik dacht niet het woord te voeren in deze bespreking, maar het is nu eenmaal een debat geworden. Ik wil dus antwoorden op wat er gezegd werd en onder andere wat betreft het pluralisme.

Ik meen dat er zulk een verwarring in de geesten heerst dat het nodig is dat er eens duidelijke bepalingen zouden gegeven worden.

Het heeft mij onthutst in de mond van de heer Swaelen de uitdrukking te horen : „ een pluralistische gemeenschapsschool ”.

Dat is juist wat volgens mij onmogelijk te verdedigen is. Ofwel is een school pluralistisch ofwel is het een gemeenschapsschool, maar het kan onmogelijk de twee zijn.

Wat is eigenlijk het pluralisme? Het pluralisme is het parallel lopen van verschillende inrichtingen.

Indien ik het pluralisme prijs dan is het omdat ik meen dat het een toenadering kan zijn tussen de verschillende vormen van onderwijs, het vrij en het officieel onderwijs.

Wat ik pluralisme noem is de samenwerking van verschillende inrichtingsmachten die samen beslissen gebruik te maken van een gemeenschappelijke infrastructuur en of gebeurlijk zekere cursussen gemeenschappelijk zullen gegeven worden of dezelfde zullen zijn.

Maar, de inrichtingsmachten in een pluralistische school moeten verschillende inrichtingsmachten blijven.

Welk is het voordeel hiervan?

Enerzijds is het nodig op rationaliseringsvlak en anderzijds om aan de inrichtingsmachten toe te laten tot een zekere toenadering te komen. Inderdaad zullen de scholieren, de enen naast de anderen geplaatst zijn, ze zullen mekaar leren kennen, wat niet altijd het geval is nu, en de leerkrachten zullen samen besprekingen houden die later misschien kunnen leiden tot een **gemeenschapsschool**. Maar dat mag slechts gebeuren indien het gewenst wordt door de onderscheidene inrichtingsmachten en door de ouders.

Men heeft ook gesproken van de Universiteit

Antwerpen; en de heer Swaelen heeft ook dat punt aangeraakt.

Ik heb hier op deze tribune en in de Senaat uitdrukkelijk verklaard dat er **dàar** geen sprake kon zijn van een pluralistisch onderwijs.

Wat is inderdaad de U.I.A.? Deze is een **gemeenschapsschool** waar iedereen wordt aangenomen, studenten en leraars. De beheerraad is paritair samengesteld op ideologisch gebied. Wat betekent dit? Dit betekent enkel dat mensen van de ene **én** de andere strekking deel uitmaken van de beheerraad om te beletten dat er een discriminatie zou bestaan tegenover zekere onderwijskrachten.

Trouwens, bij de benoemingen is goed gebleken dat men enkel de wetenschappelijke waarde van de leraars in acht heeft genomen. Er zijn faculteiten waar er waarschijnlijk meer aanhangers zijn van de vrijzinnigheid en faculteiten waar het tegenovergestelde het geval is. Dit is een gemeenschapsschool open voor elke leerkracht en elke student.

Mijn hoop is dus dat een pluralistische school, die rationaliserend zou werken en de toenadering zou helpen verwezenlijken van het ene tot het andere net, zou leiden tot een gemeenschapsschool. Maar, dit moet niet de wens zijn van elkeen die het pluralisme prijst.

Ik voeg eraan toe dat, wanneer ergens een pluralistische school tot stand wordt gebracht — dat hebben de Ministers van Nationale Opvoeding duidelijk gezegd en daarin hebben zij gelijk — er daar natuurlijk geen officiële en vrije scholen meer zullen bestaan. Waarom? Omdat juist diezelfde inrichtingsmachten voort zullen gaan met hun onderwijs in een instelling die een pluralistische instelling zal zijn.

Rationalisatie is slechts mogelijk als de onderwijsinrichtingen verzaken aan hun eigen school. Anders heeft het geen zin.

Dit wou ik zeggen in verband met het pluralisme. Wij hebben er belang bij ons te houden aan bepalingen die geen verwarring stichten. Daarom vind ik het zo erg dat men kan spreken van een pluralistische gemeenschapsschool vermits niemand daar iets van begrijpt. (*Applaus op de banken van de B.S. P.*)

De Voorzitter. — De heer Bourgeois heeft het woord.

De heer Bourgeois (op het spreekgestoelte). — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, Dames en Heren, ik zal mij niet wagen aan het verder uitdiepen van het debat over het pluralisme.

Ik stel evenwel vast dat een aantal grote thema's uit het onderwijsbeleid in dit debat ter sprake zijn gekomen. Ik zou dit als het ware willen afronden met nog even de aandacht te vestigen op het onderwijs in de Brusselse agglomeratie.

Mijnheer de Minister, in Uw mededeling op 6 maart heb ik inderdaad met grote aandacht geluisterd naar

de uiteenzetting over het onderwijs te Brussel. Ik behoor inderdaad tot diegenen die erin geloven dat een voldoende uitgebouwde onderwijsstructuur de beste en meest veilige basis is voor de instandhouding en de groei van een bewust Nederlandstalige gemeenschap in deze hoofdstad.

Mijnheer de Minister, uw uiteenzetting is in zekere zin een geruststelling geweest en dit om twee redenen. In de eerste plaats omdat zij er gekomen is en een inzicht heeft gegeven aangaande de intenties van de Regering en in de tweede plaats omdat zij ook zeer positief was van inhoud.

Inderdaad, de huidige Regeringsverklaring, in tegenstelling met beide vorige Regeringsverklaringen van 1968 en 1971, gaf zeer weinig inlichtingen omtrent de intenties en het beleid in verband met het Nederlandstalig onderwijs in de Brusselse agglomeratie.

Wij acteren nu zeer gaarne uw persoonlijk engagement waarvan wij hopen, dat het ook dit van de Regering zal zijn. U vraagt inderdaad een bijzondere inspanning, ook aan deze Raad en U gelooft dat de bijzondere inspanningen uit het verleden zullen voortgezet worden. U zegt dat er zal gestreefd worden naar een feitelijke gelijkheid op onderwijsgebied voor Nederlandssprekenden en Franssprekenden. U wijst, en mijns inziens terecht, op de grote financiële inspanning die in de voorbije laatste twee jaar werd gedaan: 641 miljoen naast de dotaties die ter beschikking gesteld werden voor een bedrag van 1 300 miljoen. U wijst op het plan van de 100 peuterscholen en op een bepaald concreet resultaat, dat reeds werkelijkheid is, met name de aanwezigheid van 154 kleuterscholen en 167 lagere scholen in deze agglomeratie.

Nochtans, Mijnheer de Minister, geloof ik dat het niet alles rooskleurig is in dit dossier. Ik geloof ook dat er een verdere grote en belangrijke inspanning zal noodzakelijk zijn. Inderdaad, er zijn een aantal argumenten die mij enigszins ongerust maken en die mij op grote bezorgdheid en aandacht doen aandringen. In de eerste plaats is er de evolutie van de schoolbevolking zelf in deze agglomeratie, die, volgens mij niet een rooskleurige ontwikkeling kent, maar feitelijk bestendig in daling is.

Ik heb hier bepaalde recente cijfers, die ik ten andere van Uw departement mocht ontvangen maar die, — en ik verontschuldig mij ervoor — niet volledig zijn, omdat ik alleen de cijfers heb van het officieel gesubsidieerd onderwijs, dus van het gemeentelijk en provinciaal onderwijs, en de cijfers van het gesubsidieerd vrij onderwijs, doch niet de cijfers van het **Rijks**onderwijs zelf

Wat stellen wij in deze cijfers vast? In een eerste grote categorie, het Nederlandstalig kleuteronderwijs, het Rijksonderwijs niet inbegrepen, schooljaar 1970-1971, 4 641 leerlingen, schooljaar 1972-1973, 4 296 leerlingen.

In feite een ongeveer gelijk aantal klassen in dit kleuteronderwijs, maar over drie schooljaren heen, een

daling van 345 leerlingen, hetzij ongeveer 8 % in totaal.

Een tweede grote categorie, het Nederlandstalig lager onderwijs, opnieuw het Rijksonderwijs niet inbegrepen, schooljaar 1970-1971 — 696 klassen met 12 367 leerlingen, schooljaar 1972-1973 — 681 klassen met 11 326 leerlingen. Een kleine daling van het aantal klassen, maar een daling van 1 041 leerlingen, hetzij ongeveer 8,5 % van het totaal aantal leerlingen in het gesubsidieerd officieel en vrij onderwijs.

Een onvolledig beeld, in elk geval, Mijnheer de Minister, ik ben er mij van bewust, maar ik geloof dat de toestand, zoals hij hieruit blijkt, in elk geval niet rooskleurig en weinig hoopgevend is.

Misschien kunnen de cijfers die wij zouden kunnen toevoegen betreffende het Rijksonderwijs enige nuancering brengen. Er is ook nog een ander element dat misschien relatief deze cijfers in een ander licht kan stellen. Wij hebben inderdaad geen vergelijking kunnen maken met de demografische invloed, het globaal aantal van de leerplichtigen in de agglomeratie.

Een tweede reden tot ongerustheid, Mijnheer de Minister, is een beetje het verleden, het feit dat bepaalde maatregelen, waarop U ook hebt gewezen in Uw uiteenzetting in de mededeling van de Regering, steeds zeer onvolledig en onvolmaakt zijn uitgevoerd geworden.

Inderdaad, wij hadden in de eerste plaats de wet van 30 juni 1963 die in artikel 21 voorschrijft dat er, in zekere omstandigheden en om tegemoet te komen aan bepaalde noden, door de Staat tien lagere scholen met kleuterafdeling zouden gebouwd worden.

Ik meen dat er een inspanning gedaan werd. Maar het is een feit dat ik op 25 juli laatstleden een vraag heb gesteld aan de Minister van Nationale Opvoeding om even de balans of de statistiek te bekomen van de verwezenlijkingen, jaar per jaar, omtrent de werkelijke bouw van die tien scholen per jaar sedert 1963. Daarop heb ik nooit een rechtstreeks antwoord gekregen. Ik heb wel een onrechtstreeks antwoord bekomen, waarin echter de realisaties, jaar per jaar, niet zijn opgegeven.

Ik geloof niet dat men tot een volledige uitwerking van deze wetgeving is gekomen. Ik merk nu ook dat inderdaad een dotatie ter beschikking kan worden gesteld van 1,3 miljard, wat in feite het overblijvende bedrag is van de sommen die men had dienen te investeren in deze scholen tijdens de voorbije periode. Ten tweede, wat het peuterplan betreft, daar schijnt het eigenlijk beter te gaan. Wij stonden voor het objectief van het bouwen van honderd scholen, waaronder 35 Rijkscholen, 18 gemeentescholen, en 47 scholen van het vrij onderwijs.

Wij constateren dat terzake het Rijk een pluim verdient omdat, met inbegrip van de scholen die ter studie zijn, wij werkelijk komen tot 35 oprichtingen. Doch wat het vrij onderwijs betreft, zien wij dat er maar 25 scholen op de 47 geplande zijn opgericht, waarvan er nog 8 in de procedure van erkenning zijn.

Maar erger nog, wij zien dat de gemeenten maar 9 van de 18 geplande scholen hebben opgericht.

Ik herhaal het, dit was gepland voor het schooljaar 1971-1972. Wij kunnen hier alweer de conclusie uit trekken niet alleen dat men voor een onvolledige realisatie staat, maar bovendien dat de gemeentebesturen van de Brusselse agglomeratie zeker ook op dit punt in gebreke blijven.

Mijn derde bezorgdheid in verband met deze problematiek is dan de gebrekkige spreiding van de scholen in de Brusselse agglomeratie en de situatie in bepaalde gemeenten van deze agglomeratie.

Ik geloof niet dat wij reeds van keuzemogelijkheden kunnen spreken. Daarom heeft het mij enigszins verwonderd dat men volgens de experts tot een zekere verzadiging van het aantal scholen zou gekomen zijn. Inderdaad, wanneer ik aan de hand van de statistieken die mij werden bezorgd, de toestand onderzoek, — met inachtneming van het feit dat alweer het Rijksonderwijs in deze cijfers niet voorkomt — stel ik vast dat er zeven steden of gemeenten van de Brusselse agglomeratie geen enkele school hebben in het systeem van het officieel gesubsidieerd onderwijs. Dat is waar voor Elsene, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, Etterbeek, Bosvoorde, Oudergem en Sint-Gillis.

Wanneer wij nog nagaan wat er althans in de vrije sector, naast het Rijksonderwijs, beschikbaar is, dan komt men voor bepaalde gemeenten werkelijk tot de minimaalste cijfers die wij ons kunnen voorstellen, met name te Elsene, drie scholen, te Ukkel, vijf scholen — telkens met een beperkt aantal leerlingen — te Watermaal-Bosvoorde, twee scholen; te Koekelberg, in het totaal slechts twee Nederlandstalige lagere scholen, in de vrije sector. Eén gemeente, Strombeek, heeft slechts één Nederlandstalige school, namelijk een officiële lagere school.

Ik meen dat wij hier voor een feitelijke toestand staan waarmede wij rekening zullen moeten houden, wanneer wij de plannen opmaken voor de toekomst van het Nederlandstalige onderwijs in de hoofdstad. Dat laat mij toe te komen tot enkele bedenkingen en misschien tot een paar voorstellen.

In de eerste plaats zou ik Uw inspanning willen steunen, Mijnheer de Minister, omdat ik ervan overtuigd ben dat deze inspanning, voorwat betreft het Nederlandstalig onderwijs in de Brusselse agglomeratie, niet alleen moet worden doorgezet, maar dat zij moet worden doorgedrukt, met een zekere kracht. De keuzemogelijkheden moeten stellig worden verhoogd, maar de keuzemogelijkheden hangen mijns inziens niet alleen af — zoals U het trouwens hebt onderstreept — van het aantal scholen. Er mag en er moet een hoger aantal scholen komen, maar de keuzemogelijkheid hangt eveneens af van de standing en van de aard van deze scholen. Vooral op het gebied van het secundair, het beroeps- en het technisch onderwijs, meen ik dat wij werkelijk voor een zeer onvolledige gamma zouden staan, wanneer de inventaris moest opgemaakt worden.

Mijnheer de Minister, ik meen dat U de macht hebt om verdere initiatieven te nemen krachtens artikel 21 van de wet van 30 juli 1963, waarbij U de mogelijkheid wordt gegeven jaarlijks tien scholen op te richten, zolang de keuzemogelijkheden van de Nederlandstalige ouders in de Brusselse agglomeratie niet verwezenlijkt is.

Ten tweede, zoals ik het reeds heb aangeduid in een ander deel van mijn tussenkomst, is er het probleem van de ongelijke spreiding. U spreekt terecht over een rationele spreiding door de verschillende sectoren, waar nu ook nog de Agglomeratieraad bijkomt. Ik vraag mij af of wij niet eerst en vooral naar de behoeften zouden moeten peilen en of wij niet moeten trachten te weten waar wij naartoe gaan, en of niet eerst een plan voor de ganse agglomeratie moet uitgewerkt worden.

De spreiding van de scholen zoals ik ze daarnet heb opgesomd, doet mij tot de volgende conclusie komen.

Ik noteer in Uw mededeling dat U elk initiatief tot bestudering van de sociale, economische, demografische en culturele achtergrond, met betrekking tot de onderwijstoestand in de scholen, zult begroten. Mag ik U vragen of het niet wenselijk zou zijn dat U als bevoegd Minister zelf het initiatief zou nemen inzake dergelijke inventaris of dergelijke studie, opdat wij werkelijk zouden kunnen komen tot een volledig inzicht in de problematiek die zich stelt op zo diverse gebieden als de demografische, culturele en economische aspecten van het Nederlandstalig onderwijs te Brussel.

Ten derde, geloof ik dat wij ermede zouden moeten akkoord gaan de nodige steun te verlenen aan de initiatieven van de Nederlandstalige Brusselse Culturele Commissie. Wij hebben zeer weinig mogelijkheden om op dit ogenblik de werking van de Commissie te appreciëren, maar wij hebben bij de bespreking over de begroting 1973 van deze Culturele Commissie gezien dat men werkelijk dynamisch werk wil leveren op het gebied van het onderwijs. Men spreekt van 50 miljoen voor de subsidiëring van de vrije en gemeentelijke peuterscholen; van 40 miljoen voor de oprichting van nieuwe peuterscholen door de Culturele Commissie zelf en van ongeveer 4 miljoen voor de promotie van het Nederlandstalig onderwijs. Maar er schijnt aan dit alles een grote voorwaarde verbonden te zijn, Mijnheer de Minister, namelijk dat de voorziene dotaties ter beschikking zouden worden gesteld. Naar mijn mening mag daarmee niet worden getalmd, want het onderwijs is gebonden aan de gang van schooljaar tot schooljaar en over weinige maanden staan wij voor de schikkingen die moeten worden getroffen voor een nieuw schooljaar.

Ten vierde, doet U beroep op deze Cultuurraad om een extra-inspanning te doen voor de infrastructuur van het Nederlandstalig onderwijs te Brussel. Wij kunnen niet anders dan dit steunen. En ik meen dat de Raad niet beter zal vragen dan daarop in te gaan. Maar ik wil daar iets praktisch aan koppelen, name-

lijk dat door Uw departement — en wanneer ik dit vraag is het omdat ik persoonlijk heb ondervonden dat het cijfermateriaal niet zo gemakkelijk beschikbaar is en dat het niet eenvoudig is een totaal beeld te krijgen van de evolutie van de situatie terzake — jaarlijks een verslag zou worden opgemaakt over de evolutie, onder alle aspecten gezien, van het Nederlandstalig onderwijs in deze hoofdstad en dat dit verslag zou kunnen besproken worden in de bevoegde commissie voor het onderwijs van deze Raad. Zo zou de Cultuurraad in de mogelijkheid zijn om elk jaar de grote lijnen voor een efficiënt beleid terzake te bepalen.

Zodoende zou de Raad ook in de mogelijkheid zijn eventueel invloed uit te oefenen en wijzigingen te brengen in de planning die wordt gemaakt.

Ik geloof dat het ter beschikking stellen van maximale kansen, via het onderwijs in de eerste plaats, aan onze zo bedreigde jeugd van deze hoofdstad, een erezaak zou mogen zijn voor deze jonge Cultuurraad. Ik ben ervan overtuigd dat dit ook de wens is van de grote meerderheid van onze collega's. (*Applaus op de banken van de meerderheid*)

De Voorzitter. — De Minister van Nationale Opvoeding heeft het woord.

De heer Calewaert (Minister van Nationale Opvoeding) (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren, het is tien minuten voor vijf uur. Ik weet dat wij min of meer gewoonten en gebruiken moeten eerbiedigen. Maar, U zult willen toegeven dat ik gedurende ongeveer drie uur met vragen werd gebombardeerd, dat veel op- en aanmerkingen werden gemaakt. Ik wil mij bij U, Mijnheer de Voorzitter, en bij de geachte Collega's verontschuldigen indien ik, dan in hoofdzaak uit eerbied voor hen en voor wat zij hier zeer vaak, zeer terecht hebben naar voren gebracht, over een minimum van tijd wens te beschikken om de antwoorden te verstrekken.

De heer Coppieters, die in dit debat als eerste het woord heeft genomen, heeft onder meer gezegd dat wij te doen hadden met een eigenlijk „academisch” debat. Ik zou op die bewering even willen terugkomen. Ik kan dat des te gemakkelijker doen, omdat het debat dat wij nu aan het voeren zijn wel zeer duidelijk heeft aangetoond dat het hier alles behalve academisch is en werkelijk bij alles wat wordt gezegd, bij elke vraag en bij elk antwoord een politieke draagwijdte komt. Wij kunnen bezwaarlijk zeggen dat de interventies die hier werden gehouden en dat de op- en aanmerkingen die werden gemaakt zomaar als een academische vooropstelling mogen betiteld worden.

Maar, Mijnheer Coppieters, ik zou even met U en als antwoord op sommige van Uw opmerkingen, willen handelen over de bespreking van dit onderwijsbeleid in de Cultuurraad en de bevoegdheid van deze Raad, omdat het een vraag is die hoofdzakelijk

én door U én door de heer Coens is opgeworpen. Wij moeten toch even trachten een lijn te trekken — hoe moeilijk dit misschien ook is — bij de aanvang van een wetgeving, wel wetende dat in elke wetgeving, in elke gewijzigde situatie, een rechtspraak, gewoonten of gebruiken, kunnen afgerond worden.

De bespreking van het onderwijsbeleid is niet zó door gebrek aan zin gekenmerkt als door de heer Coppieters werd gezegd, ook niet omdat het gebeurt vóór het van kracht worden van een nieuw onderwijspact gezien, enerzijds het protocol ter voorbereiding van dit pact slechts geparafeerd werd en anderzijds de overeenkomsten nog verder dienen uitgebouwd te worden.

Ik geloof dat het van belang is te weten welke de opties, de grote oriëntaties zijn, de richtlijnen die nuttig kunnen blijken met het oog op een algemene onderwijspolitiek die langsheen het departement van Nationale Opvoeding geconcretiseerd wordt in ontwerpen van wet, van decreet, van koninklijke besluiten of ministeriële besluiten.

Want het is toch zo dat, wanneer men vraagt een uiteenzetting te houden over onderwijsbeleid, door de antwoorden die worden verstrekt en het debat dat daarop volgt, dit inspirerend zal zijn voor eventuele voorstellen van decreet, voorstellen van wet, ontwerpen van wet, zodanig dat ik toch onmogelijk kan inzien dat wij hier eenvoudig een academisch debat zouden houden. Volgens mijn bescheiden oordeel is dit debat een zinvol debat en ik kan U zelfs zeggen dat het ongetwijfeld zó is dat, met wat hier wordt gezegd, ontwerpen van decreet misschien een andere vorm zullen hebben, andere nuances zullen vertonen, misschien niet zullen worden ingediend. Dat schijnt mij vanzelfsprekend en dat wijst op het belang van dit debat.

Aan de heren Coppieters, De Croo en Boel — en ik verontschuldig mij, Mijnheer De Croo, ook U hebt een woord over de bevoegdheden van de Cultuurraden gezegd — kan ik zeggen dat het toch essentieel is dat deze Cultuurraden een effectieve bevoegdheid hebben. Het is waar dat slechts bij het begin van elk dienstjaar de Minister van Nationale Opvoeding voor de Cultuurraad een uiteenzetting moet houden over het algemeen beleid inzake onderwijs. Wat door de heer Boel wordt gevraagd is ten andere een redelijke vraag en wordt reeds in een zekere mate in de regeringsverklaring voorzien.

De heer Bourgeois vraagt een jaarlijks overzicht te geven over de situatie van de scholen te Brussel. Ik veronderstel dat dit bijna een vanzelfsprekendheid is, want ik kan mij moeilijk voorstellen dat een Minister van Nationale Opvoeding bij zijn jaarlijkse uiteenzetting zou spreken over onderwijsproblemen zonder een balans voor te leggen van de situatie van de Vlamingen die zich te Brussel voordoet.

De Cultuurraden bespreken eveneens het algemeen beleid inzake Nationale Opvoeding ter gelegenheid van het voorbrengen van de begrotingen. Zij kunnen

te dien einde adviseren, kritiek leveren en eventueel amendementen voorstellen.

Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren, wij weten toch dat wij met deze decreten wetten kunnen opheffen, dat wij wetten kunnen wijzigen en dat wij wetten kunnen aanvullen. Ik geloof dat, met eerbiediging van het beginsel dat de Cultuurraad volledig over de zijn toegevoegde dotatie beschikt, wij inderdaad een eigen politiek op een aantal belangrijke gebieden kunnen voeren.

Het is nutteloos voor U de tekst te herhalen van artikel 59bis, §2 van de Grondwet.

Uit het verslag van de heer Meyers blijkt dat tot de bevoegdheid van de Cultuurraden behoren — en ik citeer —

- de omschrijving en de controle van de leerplicht;
- de verschillende studierichtingen met hun programma's, lessenrooster en leerplannen, voor zover zulks niet geïmpliceerd is in de voorwaarden opdat de diploma's zouden worden erkend;
- de organisatie van de inspectiediensten;
- voor het onderwijzend personeel vereiste diploma's
- de aanmoedigingen ;
- de vakantie- en de verlofregelingen;
- in het algemeen alles wat de verbetering en de bevordering van het schoolbezoek aanbelangt.

Bovendien, maar dan uitsluitend wat het **rijksonderwijs** betreft: de organieke reglementen van de scholen en de internaten.

De Regeringsverklaring heeft onder het hoofdstuk Culturele Autonomie de verschillende elementen die in de bevoegdheid van het Parlement en van de **Cultuurraad** vallen nader omschreven, alsook de budgettaire procedure duidelijk aangegeven.

Hieruit blijkt dat de totale begroting voor het Rijk de **som** is van twee delen :

1. gedeelte voor te leggen aan het Parlement;
2. gedeelte voor te leggen aan de Cultuurraden.

Het gedeelte voor te leggen aan het Parlement is de som van de gedeelten der budgetten van elk der departementen waarvoor het Parlement bevoegd is. Het Parlement heeft de bevoegdheid elke begroting afzonderlijk te wijzigen. Dit kan gebeuren bij de bespreking van het budget van elk der departementen afzonderlijk. Onrechtstreeks kan dus het Parlement de totale begroting van het Rijk wijzigen.

Het gedeelte voor te leggen aan de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap is de som der gedeelten van de budgetten van elk der departementen waarvoor deze Cultuurraad bevoegd is, namelijk de departementen van Verkeerswezen, Volksgezondheid, Nationale Opvoeding, Openbare Werken, Landbouw, Middenstand, Arbeid en Tewerkstelling, Nederlandse Cultuur en Gezin. Elk van de betrokken Ministers stelt zijn begroting **aan** de Cultuurraad voor, met bedragen ingevuld per artikel, ingevolge de gekende behoeften en binnen de budgettaire mo-

gelijkheden. De Cultuurraad heeft het recht dit deel van elk dezer begrotingen te wijzigen, dat wil zeggen de kredieten voor bepaalde artikelen te verhogen of te verlagen.

De begroting Nationale Opvoeding, deel **Cultuurraad**, evenals de gedeelten van andere begrotingen die binnen de bevoegdheid van de Cultuurraad vallen, kunnen hierdoor wijzigen.

Uiteindelijk moet echter de totale dotatie voorbehouden voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap ongewijzigd blijven. Dit laatste — het niet mogen overschrijden van een globaal vooraf gekend bedrag — is het enige verschil met de procedure te volgen in het Parlement voor de delen die aan deze instelling zijn voorbehouden.

De onderwerpen met financiële weerslag en die ingevolge artikel 59bis van de Grondwet in de bevoegdheid van het Parlement vallen zijn:

- a) wedde-, werkings-, uitrustings- en de overeenkomende toelagen;
- b) sociale voordelen, gezondheidstoezicht, leerlinnenvervoer ;
- c) kredieten — schoolgebouwen, kredieten- P.M.S.-centra.

Behoren tot het budget van de Cultuurraden: het schriftelijk onderwijs, beroepsoriëntering, schoolkolonies, didactische films, bijschoolse activiteiten, tentoonstellingen, aanmoediging van pedagogische tijdschriften, audio-visuele middelen, schoolkinema, studietoelagen en -leningen, sociale kredieten, hoger onderwijs, jury's, reisbeurzen, toelagen aan vorsers, toelagen aan wetenschappelijke instellingen, Nederlandstalige peuterscholen in Brussel-Hoofdstad. Het zullen de bedragen voorzien op deze artikelen zijn die door de Cultuurraad kunnen worden verhoogd of verlaagd.

Wanneer wij even — ik verontschuldigd me dat ik het zo bondig heb moeten doen — deze bevoegdheid onderzoeken, dan kan men vanzelfsprekend zeggen dat zij uitgebreider had moeten zijn, Anderen, in politiek opzicht, zeggen dat ze beperkter had moeten zijn.

Mijnheer Coppieters, ik geloof niet dat men kan beweren dat een debat zoals wij dat vandaag hebben gehoord, kan worden betiteld als louter academisch. Men kan de onmiddellijke politieke draagwijdte betwisten maar, men kan niet betwisten de inhoud, de zin die het heeft op het politieke vlak wat betreft de wetgevende arbeid, of de decretale arbeid die eruit moet voortvloeien.

Nu wil ik antwoorden op een pertinente opmerking van de heer Boel — die ik overigens dank voor zijn constructieve tussenkomst — waarbij hij het probleem stelde van de moeilijk te vermijden relatie tussen de regelingen die de Cultuurraden nemen of de Ministers, voor zover ze autonoom handelen, en de „Nationale” begrotingen, dat wil zeggen de mogelijke financiële implicaties van beslissingen van een van de Cultuurraden op het Nationaal budget. De heer Boel citeerde als voorbeeld de aanpassing van

programma's, lesroosters, wat een financiële weerslag zou kunnen hebben.

Ik voeg er aan toe het voorbeeld van de studietoelagen.

De kredieten voorzien voor de studietoelagen komen voor in de kolommen die betrekking hebben op de dotatie van de Cultuurraad. Ze komen voort van een gemeenschappelijk totaal bedrag dat verdeeld wordt, tot op heden, volgens bepaalde uniforme criteria. Gezien de Hoge Raden voor de studielagen autonoom kunnen werken en de Ministers op dit vlak onafhankelijk van elkaar kunnen handelen, is het niet ondenkbaar dat de criteria die de bedragen per studietoelage bepalen voor de toekomst, verschillend zouden kunnen worden naargelang de taalgemeenschap.

Maar dan wil ik Uw aandacht vestigen op een daartoe essentiële voorwaarde: alvorens in de toekomst de verdeling van het totaal bedrag der studietoelagen gebeurt, moeten objectieve berekeningscriteria worden vastgelegd. De toepassingscriteria achteraf kunnen los van de berekeningscriteria door elk der Hoge Raden of Ministers bepaald worden. Volgens objectieve criteria, geldig voor beide gemeenschappen, wordt de totale som die het Rijk wil besteden aan studietoelagen verdeeld tussen de twee gemeenschappen. De Ministers oordelen, op advies elk van hun Hoge Raad over de aanwending, nadat eventueel de Cultuurraad het bedrag verhoogd of verlaagd heeft.

Zo ook is het mogelijk dat een voorstel of een ontwerp van decreet een financiële weerslag heeft.

Tijdens een bepaald begrotingsjaar zijn de kredieten bestemd voor zulke initiatieven af te nemen op de totale dotatie Cultuurraad. Voor de volgende jaren evenwel beïnvloeden zulke cedreten vooraf de Rijksbegroting. Het is dan ook duidelijk dat het noodzakelijk zal zijn objectieve berekeningscriteria vast te leggen om de globale jaarlijkse dotatie voor de Cultuurraad te bepalen.

Nog een opmerking.

Gezien, inzake onderwijs, eveneens het kunstonderwijs bedoeld wordt, dient bij het indienen van de begroting van Cultuur eveneens met de in de regeringsvorming voorziene regels rekening te worden gehouden. De kredieten voorzien voor de soorten kunstonderwijs die binnen het Schoolpact vallen hoeven aan het Parlement te worden voorgelegd.

In de regeringsverklaring is voorzien dat één enkel budget voor Nationale Opvoeding (Nederlands) wordt opgemaakt waarin 2 kolommen voorkomen, een eerste kolom met de onaantastbare kredieten te stemmen door het Parlement, een tweede kolom met de kredieten die uitdrukkelijk voor de Cultuurraad bestemd zijn.

De drukproef van mijn begroting is evenwel klaar en ik heb van de Ministerraad de toelating bekomen ze in druk te geven, alhoewel de vorm niet overeenstemt met deze die nu voorgeschreven is. Inderdaad, voortgaande op de regeringsverklaring van de vorige

regering, die een andere procedure voor 1973 en volgende jaren voorzag dan voor 1972, werd mijn begroting voorbereid in 2 afzonderlijke fascicules, een eerste deel bestemd voor het Parlement, het tweede deel voor de Cultuurraad.

Ten einde aan de Cultuurraad de gelegenheid te bieden een globale bespreking te voeren, zullen beide delen worden gevolgd van een overzichtelijke tabel waarin de nieuwe posten voorkomen die tot de bevoegdheid van de Cultuurraad behoren.

De regeringsverklaring zegt — wat de Culturraden betreft — dat ze bevoegd zijn voor alle **onderwijs**-problemen die niet aan het Parlement zijn voorbehouden. Tevens citeert de regeringsverklaring een aantal voorbeelden : ik ga die niet herhalen.

De bevoegdheid van de Cultuurraad over deze en ook over de in het verslag-Meyers opgesomde punten is reëel. Evenwel worden — uitgezonderd de omschrijving en de controle van de leerplicht — de andere punten op dit ogenblik geregeld bij koninklijk besluit of bij ministerieel besluit. De culturele autonomie betekent hier dat voor deze onderwerpen de beide Ministers van Nationale Opvoeding afzonderlijk van elkaar kunnen handelen en geen gemeenschappelijk besluit hoeven te treffen. Een verschillende regeling voor de beide cultuurgemeenschappen is reëel mogelijk.

Om concreet te zijn, behoren tot de bevoegdheid van elk der Ministers afzonderlijk onder meer:

- de algemene planning inzake onderwijs op elk niveau ;
- het opstellen van een tienjarenplan voor nieuwbouw, modernisering en uitrusting van de gebouwen van het Rijk;
- de oprichting van taalopvangklassen voor kinderen van vreemde arbeiders;
- het uitbouwen van een systeem van permanente opvoeding;
- het opstellen van criteria voor het toekennen van studietoelagen;
- de hervorming van het lager onderwijs;
- de uitvoering van de hervorming van het secundair onderwijs ;
- de reorganisatie van het beroepsonderwijs;
- de hervorming van het hoger pedagogisch onderwijs, uitgezonderd de studieduur;
- de opleiding van opvoeders, uitgenomen de **studieduur**;
- het bepalen van de vereiste diploma's voor het personeel ;
- de hervorming van de evaluatiesystemen;
- de organisatie van een „open universiteit” voor zover het geen wettelijke diploma's betreft;
- het opstellen van programma's, lessenroosters, leerplannen ;
- de organisatie van de inspectiediensten;
- het opstellen van organieke en huishoudelijke reglementen voor alle instellingen;
- het bepalen van vakantie- en verlofregeling;
- de samenstelling van Hoge Raden en Vaste Raad;

- aanmoedigingen ;
- alles wat de verbetering en de bevordering van het schoolbezoek aanbelangt.

Voor deze punten refereren de Ministers rechtstreeks naar hun Cultuurraad. Zij handelen via koninklijk besluit of ministerieel besluit of decreet. Nochtans zal die laatste regeling de soepelheid van het systeem dat nu reeds te strak wordt geacht, niet ten goede komen.

Thans enkele woorden over de decentralisatie van de onderwijsstructuren en de autonomie der schoolgemeenschappen. Hier richt ik mij meer in het bijzonder tot de heer Coppieters die daarover enkele opmerkingen heeft gemaakt.

De Regeringsverklaring zegt in dit verband wat de Administratie betreft dat :

„Een bijzondere inspanning zal gedaan worden om de diensten van de centrale administratie van Nationale Opvoeding te reorganiseren en te deconcentreren. Polyvalente provinciale diensten zullen hiertoe opgericht worden. In een eerste fase zullen ze bevoegd zijn voor de studietoelagen, de parascolaire, socio-culturele en sportieve activiteiten, de veiligheid en de hygiëne in de schoolgebouwen, de boekhoudkundige inspectie, de uitbetaling van het tijdelijk personeel van de P.M.S.-centra evenals van de gesubsidieerde prestaties en dit in nauwe samenwerking met het rekencentrum. De uitrusting met terminals in het kader van deze nieuwe administratieve **afdelingen** zal vervolgens toelaten geleidelijk hun respectieve bevoegdheden te vermeerderen, ondermeer wat personeelsaangelegenheden betreft. ”

Inzake beheer van de onderwijsinstellingen wordt gezegd : „ Geleidelijk zal meer bevoegdheid worden toegekend aan het associatief beheer, dat gradueel zal worden veralgemeend, zodat alle geledingen betrokken worden bij het beheer van de instellingen. De desbetreffende organen zullen evenwichtig en voldoende verscheiden worden samengesteld om de verantwoordelijke directie bij te staan. ”

In dit verband dient te worden vermeld dat dit associatief beheer volledig veralgemeend werd voor alle Nederlandstalige Rijksinstellingen. Naast het instellingshoofd zijn ze samengesteld uit een gelijk aantal vertegenwoordigers van het lerarencorps, van de leerlingen, de ouderverenigingen en de vriendenkringen. De moeilijkheid is een representatieve groep samen te stellen omdat zeer vaak tot mijn spijt wordt vastgesteld dat niet alle ouders uit de verschillende geledingen van de maatschappij zich op dezelfde wijze manifesteren en deel nemen aan dit beheer. Van sinds de oprichting van het associatief beheer werd de verantwoordelijkheid van deze beheersvorm progressief uitgebreid. Heel wat versoepelingen inzake consultatierecht en heel wat uitbreidingen inzake **beslissingsrecht** werden opgenomen. Bovendien werden nieuwe agendarubrieken voorzien en werd de mogelijkheid van beroep bij de hogere overheid ingeschakeld.

Ik heb de bedoeling resoluut in deze richting verder

te gaan en dit beheerorgaan alle mogelijkheden voor een effectieve werking te verlenen en het verder uit te bouwen overeenkomstig het basisprincipe dat er aan ten gronde ligt.

Aldus werd opdracht gegeven om de schoolraden in de middelbare onderwijsinstellingen en de bestuurscommissies van de technische scholen te vervangen door de comités voor associatief beheer. Voor de bestuurscommissies bestaat een bij komende moeilijkheid daar hier vertegenwoordigers van de industriële en sociale sector zijn opgenomen.

Ook inzake de rationalisatie en de programmatie werd de decentralisering als principe ingebouwd. Ingevolge de regeringsverklaring dient onder meer vooreerst een definitie gegeven van een geografische basiseenheid die samen met de studie van de plaatselijke en regionale noden het uitgangspunt zou vormen voor de rationalisatie.

Ook wat de organisatie van het leerlingenvervoer betreft zal binnen het kader van een nationale dienst voor leerlingenvervoer, plaatselijk en regionaal overleg worden gepleegd voor de regeling van de praktische modaliteiten.

Mevr. Craeybeckx heeft in haar uiteenzetting vooral gehandeld over problemen in verband met het basisonderwijs.

Met genoegen heb ik kunnen vaststellen het parallelisme in de opvattingen van Mevrouw Craeybeckx en deze die ik naar voor heb gebracht inzake lager onderwijs. Geen enkel element uit mijn uiteenzetting werd door Mevrouw Craeybeckx betwist.

Ik wil daarenboven nog wel enkele ideeën toevoegen die naar ik meen ook door haar zullen worden bijgetreden :

- de organisatie van een voorschools onderwijs voor leerlingen van 2 tot 5 jaar;
- het concipiëren van een overgangsklas naar het lager onderwijs waar de leerlingen in principe een jaar verblijven, en in ieder geval tot ze voldoende schoolrijp zijn, om het lager onderwijs met kans op slagen aan te vatten;
- de nodige maatregelen treffen terwille van het vroegtijdig opsporen van sociaal culturele handicaps ;
- bij de vernieuwing een poging aanwenden om te komen tot het doorbreken van de leeftijdsklasse en het verder doorvoeren van de individualisering van het basisonderwijs ;
- opvangmogelijkheden voorzien voor leerlingen met tijdelijke moeilijkheden, — hier antwoord ik reeds gedeeltelijk op sommige vragen die werden gesteld door de Collega Mesotten;
- versoepeling van de structuren, aanpassing van de programma's en integratie van de **socio-culturele** activiteiten in deze programma's.

Wat de Commissie voor de hervorming van het Lager Onderwijs betreft.

Einde vorig schooljaar (1971-1972) werd gestart met inleidende besprekingen over een vernieuwd lager onderwijs.

Reeds bij de eerste contacten werden alle inrichtende machten aangesproken om deel te nemen aan de voorbereiding van een V.L.O.

Tijdens twee vergaderingen werd een ruime groep vertegenwoordigers van de inrichtende machten uitgenodigd; zij werden op de hoogte gebracht van de bedoelingen inherent aan de vernieuwingsideeën. Een discussiedocument opgesteld door de Minister van Nationale Opvoeding diende als uitgangspunt van die besprekingen.

Uit die groep van afgevaardigden werd een Commissie van technici gevormd, 12 personen, als volgt gegroepeerd :

- 3 afgevaardigden van het Provinciaal en Gemeentelijk Neutraal Onderwijs ;
- 3 afgevaardigden van het Nationaal Secretariaat van het Katholiek Onderwijs;
- 3 afgevaardigden van de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten;
- 3 afgevaardigden van het Normaalonderwijs (Rijksonderwijs)

Deze Commissie V.L.O. kwam bijeen in 7 werkvergaderingen, waarvan de laatste op 9/3/1973.

Ik meen dat wij de werkgroep moeten toelaten zijn werk verder te zetten en wij zullen U daarna op de hoogte brengen van de resultaten die hij boekte en de besluiten die hij heeft getrokken.

Een woord in verband met de rede van de heer De Croo.

Wat het overleg en de samenwerking tussen de verschillende onderwijsnetten betreft, wil ik enkele punten uit de Regeringsverklaring benadrukken :

„ Hoofdstuk: Rationalisatie, programmatie en samenwerking.

“Een georganiseerde dialoog en een doorgedreven samenwerking tussen de verschillende netten dringen zich dan ook op.

“Er zal gezocht worden naar een reglementering voor het gemeenschappelijk gebruik van de uitrusting en de diensten der netten. Een coördinatie dient te worden uitgewerkt van de initiatieven inzake onderwijsvoorziening, socio-culturele en sportactiviteiten, na- en bijschoolse activiteiten.

Het spreekt voor zichzelf dat andere formules die de samenwerking op nationaal, regionaal of plaatselijk vlak zouden bevorderen aangemoedigd zullen worden. De Regering zal, met het oog hierop, met de gezaghebbende vertegenwoordigers van de verschillende onderwijsnetten besprekingen aanvatten om te onderzoeken in welke voorwaarden kan worden overgegaan tot de oprichting van een Nationaal Instituut voor de Pedagogiek, regionale pedagogische centra en andere organen voor overleg en samenwerking.

“Hoofdstuk: Kwalitatieve verbetering van het onderwijs

“Hervorming van het basisonderwijs in een geest van ruim overleg onder de netten.

“De commissies bij koninklijk besluit opgericht met het doel de hervormingen in het onderwijs en in het bijzonder de vernieuwingen van het secundair onderwijs wetenschappelijk te begeleiden, zullen worden samengesteld en hun werking gestimuleerd.

“Hoofdstuk : Sociale voordelen — Leerlingenvervoer

“In het kader van een globale herziening van het stelsel der sociale voordelen zullen, wanneer ondergeschikte openbare besturen sociale voordelen toekennen, deze voorzien worden voor de leerlingen van alle onderwijsnetten, inbegrepen de leerlingen die de Rijksscholen bezoeken.

“Er wordt een nationale dienst voor leerlingenvervoer georganiseerd die, met het oog op de verwezenlijking van een effectieve vrije keuze, de verantwoordelijkheid van het vervoer van de leerlingen van alle netten onder dezelfde voorwaarden en via dezelfde criteria, te bepalen in de Nationale Schoolpactcommissie, zal dragen, zulks in overleg met de betrokken onderwijsnetten. Plaatselijk en regionaal zal overleg worden gepleegd voor de regeling van de praktische modaliteiten.

“Hoofdstuk: Schoolgebouwen

“Bij het Ministerie van Nationale Opvoeding zal een algemeen fonds voor schoolgebouwen worden tot stand gebracht, dat van bij zijn oprichting belast zal worden met het optrekken en onderhouden van alle volledig nieuwe schoolgebouwen bestemd voor alle netten die op dit fonds beroep willen doen, enz.”

Wat het probleem van de opvoeders betreft, Mijnheer Laridon, verwijs ik naar het Regeerakkoord dat bepaalt dat de Nationale Schoolpactcommissie normen zal uitwerken waarbij onderscheid zal worden gemaakt tussen pedagogisch en administratief personeel. Dit zou kunnen betekenen dat wanneer voor het Rijksonderwijs voor elke schijf van 80 leerlingen vandaag een opvoeder wordt aangeduid die in het bezit dient te zijn van een pedagogisch diploma, het mogelijk zou kunnen zijn dat een bepaalde alternatie tussen opvoeders en administratief personeel zou kunnen worden vooropgesteld, gelijktijdig met het invoeren van degressieve normen. Dit zou dan betekenen dat voor de toekomst voldoende pedagogisch gevormd personeel als hulpopvoedend personeel is aangeworven en dat het bijkomend personeel administratief personeel zal zijn (klerken, opstellers, stenotypistes).

De garantie voor een betrekking van opvoeder zal aan de kandidaat die aangepaste cursussen in de hogere pedagogische instituten zou volgen, niet kunnen gegeven worden.

Wat de vakantieregeling betreft, een tweetal jaren terug bestond geen verlofregeling voor het onderwijzend personeel. Het had verlof omdat de school gesloten was. Ondertussen wordt een verlofregeling uitgewerkt.

Ik meen me te moeten houden aan volgende principes :

- het kerstverlof en paasverlof van het onderwijzend personeel kan samenvallen met de periodes waar de onderwijsinstellingen gesloten zijn,
- voor het groot verlof vallen deze periodes niet samen; de eerste week van juli en de laatste week van augustus zouden de leerkrachten kunnen opgeroepen worden voor pedagogische begeleiding van de leerlingen alsook voor persoonlijke recyclage, wat storing tijdens het schooljaar **aanzienlijk** zal voorkomen.

De geachte heer Mesotten heeft een zeer uitvoerige uiteenzetting gehouden. Ik beschik niet over de nodige documentatie om hem vandaag te antwoorden op de vele vragen die hij in zijn zeer grondige redevoering heeft gesteld. Wat de rationalisatie betreft, kan ik de heer Mesotten echter wel mededelen dat een methode werd uitgedacht die als voorbeeld kan dienen voor andere onderwijsnormen. Deze methode werd opgesteld in samenwerking met de permanente Schoolpactcommissie. Een wetsontwerp zal hiervoor de wettelijke basis moeten verlenen. Bij de ontworpen methode werd het advies gevolgd van de betrokkenen uit alle netten van het buitengewoon onderwijs.

Aan de oplossing voor de pedagogische achterblijvers hebt U, zeer terecht, veel aandacht besteed. Een oplossing zal waarschijnlijk gevonden worden in de richting die door U werd gesuggereerd, mits remedial teachers en niet **met** verkapte B.O.-klassen.

Voor gespecialiseerde P.M.S.-centra zal vanzelfsprekend verder worden gewerkt volgens een overeengekomen programmatie binnen de financiële mogelijkheden. Dat laatste moeten wij er traditioneel, maar ook met reden, telkens bijvoegen, rekening houdend met een billijk evenwicht. Die twee condities zullen door U vanzelfsprekend worden aanvaard.

De eerstvolgende weken zal een omzendbrief verschijnen over de wijze waarop het buitengewoon secundair Rijksonderwijs zal worden georganiseerd. De socio-culturele activiteiten zijn in dit onderwijs geïntegreerd.

Wat het buitengewoon secundair onderwijs betreft voor het type B.O. voor kinderen **met** spraak-, taal- en/of ernstige leerstoornissen, moet een onderscheid worden gemaakt — ik denk dat ook daar Uw opvatting de mijne zal benaderen — tussen twee groepen, namelijk de kinderen met een normale begaafdheid en met een normaal gehoor en de kinderen met een mentale achterstand en/of gehoorstoornissen. De maatregelen zullen verschillend zijn naargelang de kinderen tot de ene of de andere groep behoren. De leerlingen voor de eerste groep, dus met normale begaafdheid en normaal gehoor, moeten vanzelfsprekend zo snel mogelijk naar het gewoon onderwijs worden overgeschakeld. Voor kinderen van de tweede groep, dus met mentale achterstand en/of gehoorstoornissen is alles natuurlijk afhankelijk van de aard en de ernst van de handicap. De aard en de

ernst van die handicap zullen dan de verantwoording betekenen voor het buitengewoon secundair onderwijs volgens het type B.O. voor kinderen **met** mentale stoornissen of voor het type B.O. voor kinderen met auditieve stoornissen. Zoals overeengekomen zullen de werkingstoelagen worden verdubbeld. Er blijft evenwel een procedure die moet worden gevolgd. Er is eerst overleg met het Franstalige kabinet. De bedragen moeten inderdaad in gemeen overleg worden bepaald. Vervolgens is er nodig: het advies van de Hoge Raden voor het B.O., het advies van de Minister van Begroting — daarbij hoef ik *geen* commentaar te geven —, het advies van de Schoolpactcommissie, het advies van de Minister-raad en dan vanzelfsprekend de publikatie van het Koninklijk Besluit.

Mijnheer Mesotten, wat betreft het Nationaal Instituut voor de Pedagogie zal het Koninklijk Besluit dat een commissie op universitair niveau heeft ingesteld, worden herzien. Zo kunnen binnen afzienbare tijd de aanstellingen gebeuren. Er zal worden onderzocht hoe de regionale pedagogische centra, waarover U eveneens hebt gesproken, kunnen samengaan **met** sommige normaalscholen. Er moet, naar onze mening, worden gewaakt op de beperking van het aantal instellingen. Ik denk aldus, in de **mate** van het mogelijke, op uw grondige en zeer ernstig voorbereide redevoering te hebben geantwoord.

De heer Flamant heeft zich verontschuldigd dat hij de vergadering niet langer kon bijwonen. Ik moge toch nog even een antwoord geven op zijn vragen. Inzake het ophalen van de socio-culturele achterstand, meen ik dat in de door mijn geachte voorgangers aangegeven richting moet worden verdergegaan.

De socio-culturele activiteiten moeten worden uitgebouwd en liefst geïntegreerd in de onderwijsprogramma's.

Anderzijds zal aandacht worden besteed aan aanpassingsklassen en het onderwijs moet op alle niveaus meer worden geïndividualiseerd.

Onderzocht zal worden of het laatste jaar van de kleuterschool een overgangsjaar kan worden naar het lager onderwijs.

Het spijt mij, Mijnheer de Voorzitter, dat de heer Flamant hier niet meer aanwezig is maar hij heeft iets gezegd dat men, geloof ik, zo maar niet mag laten voorbijgaan.

Hij heeft op een zeker ogenblik gezegd dat onze kleuter- en peuterscholen eigenlijk in hoofdzaak bevoorwaarden zijn.

Dat schijnt mij toch nogal een erge overdrijving als wij weten wat er toch aan inspanningen worden gedaan in die peuter- en kleuterscholen door de mensen die zich daar met deze kleine kinderen bezighouden en er de werkelijke belangrijke rol spelen waarvan de pedagogen en psychologen zich niet voldoende rekenschap geven wat die voor de vorming van de latere mens kan betekenen, dan vind ik dat wij dit zo maar niet onopgemerkt mogen laten voorbijgaan.

Ik vind het spijtig dat de heer Van Geyt eveneens is verdwenen. Hij heeft de mogelijkheid gevraagd van democratisering van het onderwijs.

Ik geloof dat wij in dit land sedert enkele jaren een werkelijke en — voor iedereen die het ernstig meent en de zaak van dichtbij durft volgen — een merkwaardige democratiseringsprocedure volgen.

Ten andere, ik wil geen bloemen gooien maar één van mijn voorgangers die op dat stuk een belangrijke rol heeft gespeeld is precies de heer Vermeulen geweest.

Er is sedert enkele jaren een democratiseringsproces dat lang niet aan alle mogelijkheden beantwoordt, dat lang niet kan worden beschouwd als een eindpunt, dat is vanzelfsprekend, maar waar de nodige aandacht wordt aan besteed.

Democratisering in het secundair onderwijs door de geplande vernieuwing, en hierop wil ik ook de aandacht vestigen omdat de heer Van Geyt erover gesproken heeft.

Dit omvat toch de opheffing van de scheiding tussen het algemeen en het technisch onderwijs en de volledige gelijkwaardigheid; dit omdat precies de heer Van Geyt over de scheidingsmuur gesproken heeft. Ten eerste, de poging werd ondernomen om die scheidingsmuur in de mate van het mogelijke te doorboren of af te breken.

Ten tweede, revalorisering van het technisch onderwijs.

Ten derde, begeleiding van de leerlingen.

Ten vierde, streven naar meer geïndividualiseerd onderwijs.

Ten vijfde, verlagen van de klassenormen. De gelijke doorvoering hiervan is gewaarborgd. Inderdaad, alles wordt op dit ogenblik in het werk gesteld om de vrees die in zekere kringen bestond, om de ongerustheid die in zekere milieus van het middelbaar onderwijs voorhanden is, om die vrees op te heffen en om de nodige voorlichting en instructies te geven opdat rustig zou kunnen worden voortgewerkt.

Daarenboven is er de democratisering van alle beheerorganen, raden van beheer enz.

De wet op de studietoelagen wordt doorgevoerd en zal over drie jaar volledig van toepassing zijn.

Onlangs werden bijkomende maatregelen genomen voor de bijzonder sociale gevallen.

Wat nu het Schoolpact betreft. Het is een pact, Mijnheer Van Geyt, dat de middelen moet verschaffen tot democratisering van het onderwijs.

De pedagogische uitbouw hoort toe aan andere raden die worden opgericht. Ik durf onderstrepen dat de uitbouw van de pluralistische scholen in geen enkele mate wordt gehinderd, op geen enkel niveau.

Mijnheer de Voorzitter, het enige wat ik aan de heer Van Geyt, mocht hij hier zijn, zou hebben gezegd is, dat ik persoonlijk — en ik meen te mogen zeggen zoals al de andere leden van deze regering —, betreurt dat de Kommunistische Partij niet toetreedt tot het Schoolpact, wanneer alle andere partijen dit wel hebben gedaan.

Mijnheer Coens — dit is helemaal geen verwijt — Uw uiteenzetting was van een enorme densiteit. U hebt werkelijk zeer veel onderwerpen aangeraakt, zij het alles in een zeer bepaald kader. Mocht ik hier of daar één van de punten die U aangeraakt hebt vergeten, dan is het werkelijk te goeder trouw. Wij hebben genoteerd wat kon.

U hebt gesproken over het Vernieuwd Secundair Onderwijs. De bedoeling van de vernieuwing was ondermeer het bundelen, en dat weet U, van alles wat sinds 1947 fractionair geëxperimenteerd werd in de diverse netten. Dit betekent niet dat, zoals wel eens verkeerdelijk en ten onrechte werd beweerd, het bestaande over boord gegooid moet worden. Integendeel, bij de hervorming van het secundair onderwijs werd in beginsel vast alles wat als waardevol wordt beschouwd in het traditioneel onderwijs, weerhouden in het vernieuwd systeem. Niettemin tussen de zogenaamde traditionele school, die een aangepaste school was voor de maatschappij waarin en waarvoor ze werkte, want die maatschappij is toch niet helemaal dezelfde meer, en de nieuwe school die voor de maatschappij van deze tijd en van de toekomstige tijd is voorbestemd, bestaat een ernstige en grondige tegenstelling. Die zwart-wit verhouding manifesteert zich daar waar de school al dan niet naar voren treedt als een maatschappijgebonden instelling. De begeleiding van de vernieuwing werd zopas — ik heb daarjuist reeds een toespeling op gemaakt — door mij georganiseerd, dat wil zeggen wij hebben een plan uitgewerkt waarbij de doorstroming van de Minister naar de basis en omgekeerd én de voorlichting, wordt georganiseerd. Dat is niet zo eenvoudig. Maar, dank zij ervaren en wetenschappelijk geschoolde adviseurs hebben wij, geloof ik, een stelsel uitgebouwd dat inderdaad rationeel is en grote diensten kan bewijzen.

De verbeteringscommissies en de overleggraden die door de wet worden voorzien, zullen de eerstvolgende weken worden opgericht. Ik heb nogmaals aangehouden op het bekomen van de adviezen van de syndicale raden.

Het beroepsonderwijs wordt van 1 september 1973 af gradueel ingeschakeld, na een jaar experiment in zeven scholen, onder rechtstreekse leiding van inspectiekorpsen, onder instituten van pedagogische en regionale centra. U hebt gehoord dat ik dienaangaande reeds aan andere Collega's heb geantwoord. Wat de toelating tot het universitair onderwijs betreft is naar mijn mening, de Regeringsverklaring vrij duidelijk. Een wetenschappelijk onderzoek zal hiervoor de weg aanwijzen en een relatie zoeken tussen een bepaalde maturiteit, waarvan de proef zeker van de scholen dient te worden losgemaakt, — ik denk dat U het daar volledig mee eens is — en het vooraf vast te stellen ontbreken van enige kans op slagen aan de universiteit.

Dit dient ondubbelzinnig gekoppeld aan een uitgebouwd systeem van oriëntatie en het in werking stellen van de „passerelle“ van de loopbrug, waarvan

U spreekt, tussen de verschillende vormen van het hoger onderwijs.

Wat de hoge raden betreft, kan ik U verzekeren dat ik de nodige maatregelen tref om ze te organiseren. Ik meen dat dit gelijktijdig met mijn Franstalige Collega moet gebeuren.

Wat betreft de industriële ingenieurs, zal ik hierover straks een woord zeggen in mijn antwoord aan de heer Swaelen, alsook over de agrarische sector en de architectuur.

Wat de architectuur betreft, kan ik enkel dit zeggen: ik heb hieromtrent een gesprek gehad met de verantwoordelijken voor de architectuur. Ik heb opdracht gegeven nu een ontwerp op te stellen om allerlei problemen op te lossen, het probleem onder meer van de bevoegdheid van de departementen, want U weet dat die bevoegdheid over twee departementen is gespreid, met name het Ministerie van Cultuur en het Ministerie van Nationale Opvoeding, het onderzoek naar de programma's, het onderzoek naar het niveau, het onderzoek naar de mogelijkheden van de rationalisatie en controle op de bestaande scholen. Ik geloof dat dit zeer snel kan worden afgehandeld, in de zin van een degelijk voorstel dat kan worden besproken, vooraleer in een eventuele vorm van wetsontwerp neergelegd te worden.

De heer Coens heeft dan gesproken over de open universiteit. In de inleiding heb ik hieromtrent een woord gezegd. U weet dat wij daar in een aanvangsstadium zijn, ik wil zeggen in het stadium van de adviezen, van de voorbereiding van de studie. Er is een eerste studie binnen in verband met de vergelijking met het buitenland, onder meer met Engeland en de Verenigde Staten van Noord-Amerika. Maar één van de gewichtigste problemen in dat opzicht is vanzelfsprekend de samenwerking met de technische middelen, met de massamedia en daar staan wij nog voor heel wat problemen, dan nog niet gesproken van de eventuele budgettaire weerslag, die toch altijd even moet worden geciteerd.

De heer Bascour heeft gesproken over de permanente opvoeding en bijscholing. Het onderwijs voor sociale promotie zal nu, binnen het stelsel van de kredieturen, een grote rol gaan spelen. Dat betekent meteen dat een bestaand begrip in een nieuw perspectief wordt gezien. Ik geloof dat wij het probleem moeten herdenken, dat wij het effectief moeten herzien, de behoeften meten, tegemoetkomen aan wat nodig is, geen overdreven supplementaire inspanning doen, maar dus trachten aan de behoeften te beantwoorden, vooral het organiseren van korte opleidingen, alsook het systeem van de kredieturen in werkelijkheid omzetten.

Ik geloof inderdaad in dat systeem, omdat wij daar de mogelijkheid scheppen voor mensen die niet zeer regelmatig en zeer precies een aantal cursussen kunnen volgen, op elk ogenblik.

Het aantal studenten in het onderwijs voor sociale promotie, zal ongetwijfeld in belangrijke mate toenemen. Wij moeten ernaar streven, meen ik, het

peil in deze sociale promotie ernstig hoog te houden.

De beleidsorganen zijn, meen ik, overtuigd van de noodzaak van de permanente vorming, maar een groot gedeelte van de bevolking is daarvoor niet gesensibiliseerd, niet gemotiveerd. De jeugd wiens vorming nu plaats heeft, zou precies die motivatie met zich meebrengen. Thans beseffen heel wat mensen het gevaar niet van een verouderde of vervallen vorming, in relatie met de situatie waarin zijzelf verkeren. Vandaar dat er voorlichting nodig is over wat de mogelijkheden zijn, maar deze is op dit ogenblik onbestaande.

De initiatieven inzake permanente vorming zijn rijk en verscheiden, maar er is een manifest gebrek aan coördinatie tussen de privé-initiatieven en de regionale en plaatselijke overheden, één van de punten waarop U de nadruk hebt gelegd.

Het komt er dus op aan die coördinatie te organiseren. Wanneer U mij ondervraagt over de keuze van het departement, dan kan ik daarop slechts antwoorden dat de coördinatie zeker onder het departement van Nationale Opvoeding en Cultuur zal ressorteren.

Wat het betoog van de achtbare heer Swaelen betreft, zegt hij, volgens mijn mening terecht, dat het hier niet het ogenblik is om het probleem van het pluralisme ten gronde te bespreken. Wellicht is dat juist, maar heel het debat — en dat heeft mij bij zijn interventie genoeg gedaan — heeft aangevoeld hoe belangrijk dit probleem wel is.

Ik heb de zienswijze van de heer Coppieters zeer goed begrepen, maar het is toch weinig academisch.

De heer Coppieters. — Ik zal straks antwoorden.

De heer Calewaert (Minister van Nationale Opvoeding). — Ik heb uw bedoeling zeer goed begrepen, maar ze ligt op een ander vlak.

De heer Coppieters. — Het is zinvol, maar parlementair inefficiënt.

De heer Calewaert (Minister van Nationale Opvoeding). — Ik kan deze mening niet delen. Ik geloof dat het parlementair van belang is wat hier wordt gezegd. De standpunten die hier worden ingenomen zijn van essentieel belang. Men kan niet in de Cultuurraad bij de bespreking van dit probleem een houding aannemen en in een ander lokaal, in de Kamer of in de Senaat, een ander standpunt bijtreden. Er is dus een binding en er is ongetwijfeld belang te hechten aan wat hier gebeurt. Maar dat is tussen haakjes gezegd.

Ik geloof dat wij inderdaad het debat over de pluralistische school eens ernstig moeten voeren. Ik ben inderdaad de eerste om te betreuren dat er schijnbaar over dit begrip geen akkoord bestaat. Mochten wij terzake tot eensgezindheid komen, dan zou dit kunnen gebeuren onder twee voor-

waarden : ten eerste, dat men weet wat men bouwt. Ik heb mijn opinie daarover en ik heb ze hier on-dubbelzinnig uiteengezet. Ten tweede, zou men dan door dat begrip gebonden zijn. Deze twee voorwaarden zijn, naar mijn mening, noodzakelijk om tot een constructieve gedachtenwisseling over te gaan.

Er is gesproken over de Universitaire Instelling Antwerpen. Men heeft zich afgevraagd of dit een pluralistische instelling is of een instelling met een paritaire raad van beheer. Wij moeten in dit debat over het algemeen onderwijsbeleid, denk ik, daarop niet ingaan, maar ik zou het bijzonder op prijs stellen mochten wij, bijvoorbeeld ter gelegenheid van de bespreking van het werkdokument, — laat het ons zo noemen, — of mogelijk bij het indienen van amendementen op de ontwerpen inzake de industriële ingenieurs, dit probleem in de commissie ernstig en ten gronde uitpluizen.

U zegt, Mijnheer Swaelen, dat wij het probleem van de industriële ingenieurs te lang hebben laten aanlopen. U hebt er zelfs een ander werkwoord aan toegevoegd. Het is mogelijk, maar ik geloof dat er problemen zijn die men niet onmiddellijk kan oplossen en die een hele reeks nevenproblemen oproepen. Thans zijn wij, zo hoop ik en meen ik, een oplossing nabij. Over een aantal punten bestaat reeds een brede consensus. U hebt er zelfs de nadruk op gelegd. Wij kunnen in de zin van een ernstige verstandhouding en opbouw inderdaad wellicht dicht bij de oplossing staan. Een van de grootste controversen was in deze aangelegenheid het probleem van de aanpassing van de diploma's. Ik heb met delegaties van technische ingenieurs gesproken en ik geloof dat zelfs met het behoud van een drempel, maar met een eventuele versoepeling van de op dit ogenblik voorziene modaliteiten, de mogelijkheden van een overeenstemming op dat stuk voorhanden zijn.

Tenslotte, sprak de heer Bourgeois over het onderwijs te Brussel. Maar mijn uiteenzetting moet lang geduurd hebben, want Mijnheer de Voorzitter, deze spreker is eveneens verdwenen. Ik kan alleen zeggen dat ik zijn ongerustheid kan delen. Ik heb een beeld opgehangen van de situatie en dat in de laatste jaren, inzake Brussel, zeer ernstige pogingen werden aangewend om de Vlaamse aanwezigheid te Brussel te benadrukken. Er wordt gesproken over demografische en sociologische problemen. Dat is vanzelfsprekend. Ik zal nagaan in welke mate eventueel dit probleem, dat reeds van een aantal zijden werd aangesneden en benaderd, nu ook weer kan worden onderzocht. Onze inspanningen zullen wij verder zetten. De moeilijkheden zijn niet zozeer de organisatie van de scholen maar wij moeten ze op sociologisch vlak trachten te vinden en trachten te zoeken waar ze zijn. Ook de begeleiding moet worden georganiseerd, want een school oprichten is op zichzelf niet voldoende. Er moet ook een bepaalde menselijke warmte rond de school worden

geschapen. Misschien is daar ook in die richting iets te doen.

Mijnheer de Voorzitter, ik verontschuldig mij bij U en ook bij mijn Collega's indien mijn antwoord tamelijk lang was. Ik heb getracht op de vragen die mij gedurende vier uur werden gesteld zo breed mogelijk te antwoorden. Ik ben niet in staat geweest op al de vragen grondig te antwoorden. Dat kon ook niet, gezien het aantal vragen die werden gesteld en het belang van het aantal tussenkomsten. (*Applaus op de banken van de meerderheid*)

De Voorzitter. — De heer Coppieters heeft het woord.

De heer Coppieters (*op het spreekgestoelte*). — Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren, dit debat eindigt bijzonder onrustwekkend en in verwarring. In de verwarring wat de onderwijsbevoegdheden betreft, en onrustwekkend wat het pluralisme aangaat.

De verwijzing naar de bevoegde Kamercommissie wat de technisch ingenieurs betreft is tekenend voor deze verwarring. Ik blijf staande houden dat wij op stuk van de begroting Onderwijs in de Cultuurraad niets te zeggen hebben. De besprekingen en stemmingen over deelbegrotingen volgende week zullen dat nog duidelijker aantonen : dát zijn de enige gebieden waarop wij geringe bevoegdheden hebben.

Door de heer Boel is de grootste verwarring gesticht wat artikel 59bis van de Grondwet betreft te weten de paragrafen 2 tot 6. Paragraaf 2 handelt over de beperking van de bevoegdheid van de Cultuurraad met betrekking tot schoolvrede maar paragraaf 6 bepaalt dat de toekenning van de kredieten volledig behoort aan de Cultuurraden. De Regeringsverklaring — meer in het bijzonder het hoofdstuk betreffende de culturele autonomie, waarin de begrotingsprocedure wordt uitgestippeld — is een bespotting voor de Cultuurraad. Ze is zelfs in tegenspraak met artikel 59bis, paragraaf 6, van de Grondwet.

Inzake het pluralisme zal ik mij niet vermeien in nog andere definities ! Deze van oud-Minister Vermeylen was mij pedagogisch een gruwel.

Ik heb vandaag onrustwekkende zaken gehoord en het heeft mij verwonderd dat de Minister daarop niet is ingegaan.

Wat is het nu met het Nationaal Pedagogisch Centrum en de Pedagogische Centra? Hoe komt het dat de Minister niet heeft gerepliceerd op de heer Mesotten die wat betreft deze instellingen letterlijk heeft gepleit voor instellingen „tegen een levensbeschouwelijke achtergrond”? De heer Coens daarentegen sprak met enthousiasme over het Nationaal Pedagogisch Centrum.

Mijn vraag is zeer duidelijk. Worden het opgesplitste instituten en centra of zal ook daar het pluralisme in zijn externe formulering — wat niet bestaat kan

nog niet worden opgesplitst, zeker niet wat research en begeleiding betreft — de stelling van de meerderheidspartijen zijn?

Zo kom ik tot de laatste bemerking. Wij zijn nog niet toegetreden tot het Schoolpact, maar tot de voorbereidende werkzaamheden door de ondertekening van het Protocol. Ik wil dat duidelijk stellen, omdat wij de luiken 1 en 2 van dit Protocol samen hebben gelezen. Daarover kan niet de minste twijfel bestaan. Luik 1 **omvat** de eerbied voor het bestaande Schoolpact, waarvan wij sommige resoluties afwijzen. Onze toetreding tot het onderhandelen over het nieuwe Schoolpact is ingegeven door de overweging dat luik 2 perspectieven opent op samenwerking en overleg, die volgens resolutie 4 van het huidige Schoolpact zelfs niet mogelijk zijn. Mijnheer de Voorzitter, dit debat is geëindigd in de grootste verwarring **én** op het stuk van pluralisme **én** op het stuk van de bevoegdheidsfeer. Ik kan mij hierover niet verheugen. Dat was het wat ik bedoelde met een academische vergadering. Ik zinspeelde niet op het feit dat de uiteenzettingen van mijn Collega's niet zinvol of niet waardevol zouden zijn geweest maar politiek is dit alles een maat voor niets. Het slot heeft alleen maar onrust gewekt. (*Applaus op de banken van de Volksunie*)

De Voorzitter. — De bespreking over de mededeling van de Regering betreffende het algemeen beleid inzake onderwijs is gesloten

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De Voorzitter. — Dames en Heren, de volgende openbare vergadering zal plaatshebben op dinsdag 3 april eerstkomende in de voor- en in de namiddag, met aan de orde : alle sectoren van de Begroting van de Culturele Zaken van de Nederlandse cultuurgemeenschap en enkele ontwerpen van decreten.

Is de Raad het daarmee eens? (*Instemming*)

Aldus is besloten.

De vergadering wordt gesloten om 18 uur.

De Vergadering gaat tot nadere bijeenroeping uiteen.

VRAGEN (Rgt. art. 51)

Schriftelijke vragen en antwoorden.

Vragen werden ingediend door de heren : De Vlies, Diegenant, Kuijpers, Otte, Vanhaegendoren.